

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen täytäntöönpanosta. Euroopan unionin maatalousministerien vuonna 2003 tekemän ratkaisun mukaisesti EU:n kokonaan rahoittamista tuista muodostetaan uusi suorien tukien järjestelmä, jonka keskeisin osa on tilatukijärjestelmä. Uudistuksen päälinja on irrottaa tukia tuotannosta. Suurin osa peltokasvi- ja eläintuista irrotetaan ratkaisun mukaan tuotannosta ja siirretään uuteen tilatukijärjestelmään. Osa tuista voi säilyä kuitenkin edelleen tuotantosidonnaisina.

Uudistuksen päälinjoja koskeva Euroopan yhteisön neuvoston asetus on hyväksytty vuonna 2003 ja tärkeimmät asiaa koskevat

komission asetukset keväällä 2004. Ehdotetun lain tarkoituksena on säätää niistä asioista, jotka ovat neuvoston ja komission asetuksissa jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi ja jotka ovat lain tasolla säädettäviä. Tällaisia ovat muun muassa tilatuen hallinnoinnissa käytettävän tukimallin valinta, järjestelmän käyttöönottovuosi sekä osittain se, mitkä tuet olisivat edelleen tuotantoon sidottuja. Ehdotetussa laissa annettaisiin monien yksityiskohtien osalta valtuus tarkempien säännösten antamiseen valtioneuvostolle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	5
2.1. Euroopan yhteisön lainsäädäntö	5
2.2. Kansallinen lainsäädäntö	6
2.3. Eräiden muiden maiden lainsäädäntö	6
Ruotsi	6
Tanska	6
Saksa	7
2.4. Nykytilan arviointi.....	7
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi.....	7
3.2. Keskeiset ehdotukset	7
Soveltamisala	7
Kansallisesti päätettävät kysymykset	7
Valittava tilatukimalli.....	8
Aluejako	8
Käyttöönottovuosi.....	9
Yhdistelmämallin rakenne	9
Viljelijän määritelmä	9
Tukioikeudet ja kesannointioikeudet	9
Erityistukioikeudet	10
10 kuukauden sääntö	10
Tukioikeuksien myöntäminen kansallisesta varannosta.....	11
Tukioikeuksien siirtäminen.....	11
Sukupolvenvaihdokset	12
Tukioikeuksien leikkaaminen	13
Täydentävät ehdot.....	13
Tukioikeusrekisterin hallinnointi.....	14
Maatilojen neuvontajärjestelmä	14
4. Esityksen vaikutukset.....	14
4.1. Taloudelliset vaikutukset	14
Valtiontaloudelliset vaikutukset	14
Vuoden 2006 tuotannolle maksettavat suorat tuet.....	14
Tuotantosuunta- ja tilakohtaiset vaikutukset	15
Tuotantosuunta- ja tilakohtaiset vaikutukset	15
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	16
4.3. Ympäristövaikutukset.....	16
4.4. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset aluekehitykseen.....	17
5. Asian valmistelu	17

5.1. Valmisteluvaiheet.....	17
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	18
1. Lakiehdotuksen perustelut	18
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	25
3. Voimaantulo.....	25
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	26
LIITE.....	27
LAKIEHDOTUS.....	27
tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta	27

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan yhteisön (EY) yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet on määritelty Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa. Tavoitteita ovat maatalouden tuottavuuden lisääminen, maatalousväestön kohtuullinen elintaso, markkinoiden vakauttaminen, elintarvikehuollon turvaaminen sekä kohtuulliset kuluttajahinnat.

Euroopan yhteisölle on annettu yksinomainen toimivalta yhteisön maatalouspolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi. Jäsenvaltiot eivät voi noudattaa kansallista maatalouspolitiikkaa tai antaa kansallisia säännöksiä asioista, jotka on säännelty yhteisötasolla. Yhteistä maatalouspolitiikkaa säännellään pääasiassa asetuksilla, mutta myös direktiiveillä ja päätöksillä. Asetukset ja päätökset ovat sellaisenaan Suomea sitovia ja ilman erillistä voimaannpanoa välittömästi sovellettavia. Osa asetuksista sisältää kuitenkin säännöksiä, joissa edellytetään myös kansallista sääntelyä. Kansallisesti voidaan säätää esimerkiksi toimivaltaisesta kansallisesta viranomaisesta ja eräistä muista täytäntöönpanoa koskevista säännöksistä. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan antaa myös täydentäviä säännöksiä silloin, kun EY:n säännökset sisältävät jonkin asian osalta ainoastaan vähimmäisvaatimukset.

EY:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisesta tehtiin ratkaisu 26 päivänä kesäkuuta 2003, kun uudistuksen päälinjaukset syntyivät neuvoston määräenemmistön hyväksymä kompromissi. Keskeinen osa uudistuksesta on uuden suorien tukien järjestelmän luominen. Suoriin tukiin kuuluu muun muassa uusi tuotannosta irrotettu tilatuki, johon pääosa EU:n kokonaan rahoittamista tuista sisällytetään. Jäsenvaltioilla on oikeus jättää osa tuista edelleen tuotantoon sidotuiksi.

Uudistukselle on asetettu monia merkittäviä tavoitteita. Maatalouden on oltava tavoitteiden mukaan kilpailukykyinen sekä sisä- että maailmanmarkkinoilla. Lisäksi on edistettävä elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta sekä eläinten hyvinvointia ja ympäristöystävällisiä tuotantotapoja. Viljelijöillä on olta-

va kohtuullinen elintaso ja vakaat tulot. Yhteiseen maatalouspolitiikkaan on kytkettävä erityisesti luonnonvarojen hoitoon sekä maaseudun kehittämiseen liittyviä ympäristötavoitteita. Poliitiikkaa on myös yksinkertaistettava ja vastuuta jaettava komission ja jäsenmaiden kesken. Viljelijöille on maksettava kohtuullinen taloudellinen korvaus kuluttajien heiltä odottamista erityispalveluista. Lisäksi maaseutuväestölle on luotava vaihtoehtoisia toimeentulomahdollisuuksia sekä turvattava alueiden kehitysmahdollisuudet.

EY:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisessa tukikokonaisuudessa (CAP-tuet) tilatuki on luonteeltaan täysin uusi järjestelmä, jonka eri toteutusvaihtoehtoilta on erilaisia etuja ja haittoja eri tuotantosuuntien ja yksittäisten tilojen tuotantoedellytyksiin ja tulonjakoon. Kukin jäsenmaa voi kuitenkin jättää osan tuista edelleen tuotantoon sidotuiksi, ja tällä järjestelyllä on mahdollista edesauttaa tuotantomotivaation säilymistä sellaisissa tuotantosuunnissa, joissa täysi tuen ja tuotannon välisen yhteyden poistaminen nähdään ongelmallisena. Tämän vaihtoehdon säilyttämistä on pidetty tärkeänä etenkin Suomessa, jossa luonnonolojen takia tuotantokustannusten taso on korkea. Uudistus lisää tuotannon markkinasuuntautuneisuutta ja sen uskotaan vähentävän ylituotantoa yhteisötasolla.

Tilatukijärjestelmästä säädetään yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o 1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003, jäljempänä *tilatukiasetus*, III osastossa sekä asetusta täydentävissä komission asetuksissa.

Tilatukiasetus annettiin 29 päivänä syyskuuta 2003 ja siinä on säädetty tilatukijärjestelmän osana muodostettavien tukioikeuksien vahvistamisperusteista. Tämä asetus on Suomessa voimassa sellaisenaan sovellettavana säädöksenä Suomen liittymisestä Eu-

roopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain (1540/1994) mukaisesti. Uudistus jätti jäsenmaiden päätettäväksi useita eri asioita, muun muassa tilatuen hallinnoinnissa käytettävän tukimallin valinnan, järjestelmän käyttöönottovuoden sekä tietyissä rajoissa sen, mikä osa aiemmista tuista halutaan edelleen jättää tuotantoon sidotuksi. Jäsenmaat voivat toteuttaa tilatuen kolmen eri päävaihtoehdon mukaisesti: viitevuosien 2000—2002 EU:n tulotukeen oikeuttavan tuotannon perusteella laskettuna tilakohtaisena tukena, alueellisena tasatukena tai näiden kahden perusmallin yhdistelmänä, jossa tasatukea täydennetään tilakohtaisilla lisäosilla.

Uudistuksen kansallista toteutusta on valmisteltu yhdessä tuottajajärjestöjen (MTK ja SLC) kanssa ja sitä on käsitelty tukineuvotte- luissa.

Valtion ja tuottajajärjestöjen neuvottelijoiden kesken saavutettiin yhteinen näkemys tilatukijärjestelmän keskeisistä linjauksista 26 päivänä toukokuuta 2004. Tilamallia koskevista linjauksista sovittiin olettaen, että Euroopan yhteisöjen komissio hyväksyy luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan Suomen esittämässä muodossa. Osapuolet sopivat siitä, että tilatukimallia koskevia linjauksia tarkastellaan uudelleen, jos komission käsitteilyssä lisäosan muotoon tai sisältöön tulee olennaisia muutoksia.

Valtioneuvosto teki 10 päivänä kesäkuuta 2004 valtion ja tuottajajärjestöjen neuvottelutuloksen pohjalta tilatukimallin toimeenpanoa koskevan periaatepäätöksen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen soveltamisesta Suomessa. Uudistuksen toteuttamista koskeva pääministerin ilmoitus annettiin eduskunnalle 16 päivänä kesäkuuta 2004.

Kevään 2004 linjauspäätöksen jälkeen uudistuksen yksityiskohtien valmistelua on jatkettu. Luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta saavutettiin neuvottelutulos ministeri Korkeaon ja komissaari Fischlerin välillä 10 päivänä marraskuuta 2004. Saavutettu neuvottelutulos oli sisällöltään erilainen kuin se, joka oli kevään tilatukimallilinjausten perustana. Tämän vuoksi tilatukimallin valmistelun yhteydessä on arvioitu toteutuvan luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan vaikutusta keväällä 2004 tehtyihin linjauksiin. Lisäksi on valmisteltu päätöseh-

dotukset muista kansallisesti päätettävistä asioista.

Yhdistelmämallin rakenteesta ja siihen liittyvistä yksityiskohdista päästiin yhteiseen näkemykseen valtion ja tuottajajärjestöjen kesken 1 päivänä maaliskuuta 2005. Laadittu hallituksen esitys on valtion ja tuottajajärjestöjen neuvottelutuloksen mukainen.

2. Nykytila

2.1. Euroopan yhteisön lainsäädäntö

Euroopan yhteisölle on annettu yksinomainen toimivalta yhteisön maatalouspolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi. Euroopan yhteisön asetukset ovat sellaisinaan Suomea sitovia. Osa asetuksista sisältää kuitenkin säännöksiä, joissa edellytetään myös kansallista sääntelyä. Tilatukiasetus sekä tilatukijärjestelmästä annetut komission asetukset ovat tällaisia kansallista sääntelyä vaativia asetuksia. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan antaa myös täydentäviä säännöksiä niiden asioiden osalta, joista EY:n säännökset sisältävät ainoastaan vähimmäisvaatimukset.

Tilatukiasetuksessa säädetään yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä, kuten yhdenmennyttä hallinto- ja valvontajärjestelmästä, neuvontajärjestelmästä, tukioikeuksista sekä tilatukijärjestelmän yleisestä täytäntöönpanosta.

Suorien tukien saamisen ehtona on täydentävien ehtojen noudattaminen. Näistä edellytyksistä säädetään tilatukiasetuksen lisäksi yksityiskohtaisemmin yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädettyjen täydentävien ehtojen, tuen mukauttamisen ja yhdenmennyttä hallinto- ja valvontajärjestelmän soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 796/2004, jäljempänä *komission asetus I*.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta puolestaan säädetään yksityiskohtaisemmin yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o

1782/2003 säädetyt tilatukijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 795/2004, jäljempänä *komission asetus II*.

2.2. Kansallinen lainsäädäntö

Euroopan yhteisön edellyttämien täytäntöönpanosäännösten sekä seuraamus- ja valvontasäännösten antamiseksi Suomessa säädettiin laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta (1100/1994), joka on annettu 8. päivänä joulukuuta 1994. Lain salassapitoa koskevia säännöksiä on myöhemmin uudistettu sekä lakia on muutettu siten, että tuotannon ja tuotteiden valvonnan ja rekisterien ylläpitotehtävän osalta maa- ja metsätalousministeriölle on annettu valtuus siirtää toimivaltaansa kuuluvia asioita myös yksityisoikeudellisille maatalousalan yhteisöille. Tarkastusoikeutta koskevia säännöksiä on samalla tarkennettu sekä muutettu lain valtuussäännöksiä siten, että ne vastaisivat perustuslain tarkkarajaisuusvaatimuksia.

Lain soveltamissäännöksen mukaan sitä sovelletaan Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanossa siltä osin kuin siitä ei säädetä tai määrätä erikseen Euroopan yhteisön säädöksissä. Lain 2 §:n mukaan sen yleinen täytäntöönpano kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriö on myös Euroopan yhteisön yhteisestä maatalouspolitiikasta annetuissa Euroopan yhteisön säädöksissä tarkoitettu jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen. Ministeriö myös johtaa ja valvoo Euroopan yhteisön yhteisestä maatalouspolitiikasta annettujen säädösten noudattamista.

Lain 11 §:ssä on säädetty, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiintiöiden, tukien, palkkioiden ja korvausten hakemis-, myöntämis- ja maksamismenettelystä sekä maksamisedellytyksistä ja muista vastaavanlaisista seikoista sekä eräistä niiden hoitoon liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja teknisluonteisesta valvonnasta. Ministeriön asetuksella voidaan antaa myös tarkempia säännöksiä maa- ja puutarhataloustuotteista, eläimistä, rehuvalmisteista ja elintarvikkeista sekä näiden valvonnasta. Pykälässä on myös tar-

kemmin eritelty, mitä nämä tarkemmat säännökset voivat koskea. Lisäksi ministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa lakia tarkempia säännöksiä Euroopan yhteisön säännöksissä jäsenvaltioiden päätettäväksi jätetyistä seikoista. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan näillä seikoilla tarkoitetaan ensisijaisesti teknisluonteisia kysymyksiä, jotka sisältönsä puolesta kuuluvat ministeriön asetuksella säädettäväksi.

2.3. Eräiden muiden maiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa on vuonna 1994 annettu laki Euroopan yhteisön maataloustuotteita koskevista asetuksista (1994:1710) Laissa annetaan valtuus hallitukselle tai hallituksen valtuutamalle viranomaiselle antaa Euroopan yhteisön asetuksia täydentäviä määräyksiä sekä määräyksiä Euroopan yhteisön asetusten toimeenpanosta.

Asetus Euroopan yhteisön suorasta tuesta maanviljelijöille (2004:760) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Lisäksi on annettu maatalousviraston määräyksiä tilatuesta. Asetuksessa ja määräyksissä on säännelty muun muassa hakemusmenettelyä ja valvontaa.

Ruotsissa on valittu yhdistelmämalli ja järjestelmä on otettu käyttöön vuoden 2005 alusta lukien.

Tanska

Tanskassa on annettu keväällä 2004 laki Euroopan yhteisön maataloustuotteiden ym. markkinajärjestelyjä koskevien asetusten hallinnoimisesta (297/2004) ja tämä laki valtuuttaa Tanskan maatalousministeriön antamaan asetuksia ja määräyksiä, jotka ovat tarpeellisia Euroopan yhteisön asetusten täytäntöön panemiseksi.

Kesällä 2004 on tullut voimaan yllä mainitun lain nojalla annettu asetus suoran tuen maksamisesta maanviljelijöille maatalon tulotukijärjestelmän mukaan (821/2004). Asetuksessa on yksityiskohtaisia määräyksiä muun muassa tuen hakemisesta, tukioikeuksien myöntämisestä ja siirroista sekä tukijärjestelmän valvonnasta.

Tanskassa on valittu yhdistelmämalli, ja

järjestelmä on otettu käyttöön vuoden 2005 alusta. Tanskassa on katsottu, että yhdistelmämalli aiheuttaa muihin tukimalleihin verrattuna vähiten ongelmia esimerkiksi pellon vuokraus- ja omistuskysymyksissä sekä tukioikeuksien kohdentamisessa. Tanskassa on todettu viitejaksoon perustuvien tukioikeuksien lisäosien olevan kuitenkin ongelmallisia. Viljelijät hakevat tukioikeuksien lopullista vahvistamista keväällä 2005.

Tanskassa pellon on oltava tuenhakijan hallinnassa aikavälillä 15.1.—15.11. Kuitenkin ainakin ensimmäisinä vuosina ajanjakso on joustava ja siitä säädetään vuosittain erikseen.

Tilatukiasetuksessa annettua mahdollisuutta myöntää tukioikeuksia uusille viljelijöille ei aiota käyttää, sillä siihen ei nähdä tarvetta. Sellaisia uusia viljelijöitä, joilla olisi uutta peltoa hallinnassaan, ei voi käytännössä olla Tanskassa. Tukioikeudet jaetaan koko pinta-alalle ensimmäisenä vuonna ja jos joku aloittaa viljelyn tämän jälkeen, hän voi hankkia pellon ja tukioikeudet vapailta markkinoilta.

Sukupolvenvaihdokset eivät aiheuta ongelmia uudessa tukijärjestelmässä, sillä perinteisiä perhevilmeliä ei enää käytännössä ole Tanskassa. Tilakoko on viime aikoina kasvanut ja viljelyn aloittaneet ovat pääosin täysin uusia alalla.

Saksa

Saksassa on kesällä 2004 annettu asetukset maatalousuudistuksen täytäntöönpanosta. Myös Saksassa on valittu yhdistelmämalli ja järjestelmän täytäntöönpano alkoi vuoden 2005 alusta lukien. Vuodesta 2010 alkaen Saksassa siirrytään vaiheittain neljän vuoden aikana malliin, jossa tuet maksetaan tasatukena.

2.4. Nykytilan arviointi

Tilatukiasetuksessa ja komission asetuksissa I ja II edellytetään, että jäsenvaltiot päättävät tietyistä kyseisissä asetuksissa tarkemmin säännellyistä seikoista kansallisesti sekä antavat niistä myös tarkempia säännöksiä. Joistakin seikoista jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta säätää kansallisesti, mutta säätämiseen on annettu tarvittaessa oikeus.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Ehdotetun lain tavoitteena on säätää niistä asioista, jotka ovat jäsenvaltiossa päätettäviä ja kuuluvat lain tasolla säädettäviksi. Ehdotetussa laissa on lisäksi annettu monien yksityiskohtien osalta valtuus tarkempien säännösten antamiseen valtioneuvostolle. Tavoitteena on neuvoston ja komission asetusten mahdollisimman tehokas, joustava ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen kansallinen täytäntöönpano.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Soveltamisala

Esityksessä ehdotetaan, että Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annettu laki pysyisi voimassa, ja sitä sovellettaisiin ensisijaisesti kaikkeen maatalouspolitiikan täytäntöönpanoon. Ehdotettu laki täydentäisi kyseistä lakia tarpeellisilta osin muun muassa valtioneuvoston asetustason valtuussäännöksiä osalta sekä tukioikeusrekisteriä koskevien säännösten osalta. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksenantovaltuus sekä säännökset valvonnasta, tiedonsaantioikeudesta sekä tarkastusoikeudesta määräytyisivät kuitenkin myös jatkossa pääosin Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti. Kaikki valvontaa koskevat kyseisen lain yleiset säännökset pysyisivät voimassa, mutta ehdotettuun lakiin esitetään lisäksi valvontaa koskevaa täydentävää säännöstä uuden tilatukijärjestelmän osalta. Ehdotetun säännöksen mukaan tilatukiasetuksen täydentäviin ehtoihin kuuluvien kyseisen asetuksen 4 artiklan mukaisten lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvontatehtävät kuuluisivat työvoima- ja elinkeinokeskusten hoidettaviksi siltä osin kuin on kyse luonnonsuojelulain (1096/1996) ja metsästyslain (615/1993) valvonnasta.

Kansallisesti päätettävät kysymykset

Tilatukiasetuksessa jäsenmaille annettiin

mahdollisuus asetuksen mahdollistamissa rajoissa kansallisesti päättää tilatukimallin muodosta, uuteen tilatukijärjestelmään siirtymisen ajankohdasta, aluejaosta, tuotantosidonnaisista tuista sekä eräistä muista tilatukimallin yksityiskohdista.

Valittava tilatukimalli

Jäsenmaat voivat toteuttaa tilatuen kolmella eri päävaihtoehdolla: viitevuosien 2000—2002 EU:n tulotukeen oikeuttavan tuotannon perusteella laskettuna tilakohtaisena tukena, alueellisena tasatukena tai näiden kahden perusmallin yhdistelmänä, jossa tasatukea täydennetään tilakohtaisilla lisäosilla. Jokaisessa vaihtoehdossa tilatuen ulkopuolelle jäävät tuotantoon sidotut tuet, joiden merkitys vaihtelee tuotantosuunnittain ja tilojen välillä.

Tilakohtaisessa tuessa tukioikeuden arvo peltohehtaaria kohti vaihtelee eri tiloilla ja perustuu tilan harjoittamaan EU:n tulotukeen oikeutettuun tuotantoon viitekaudella 2000—2002 ja tilan 31.3.2006 maidon viitemäärään. Tilan viitejakson tuotannon ja 31.3.2006 maidon tilakohtaisen viitemäärän perusteella laskettu tuki jaetaan tilan tukikelpoisille peltolohkoille, jonka seurauksena eri tiloilla voi olla arvoltaan hyvinkin erisuuret tukioikeudet. Tilakohtainen malli säilyttää entisen CAP-tuen jakautumisen tiloille, mutta ei reagoi tuotannon muutoksiin. Tilakohtaisen tuen ongelmana on, että tilojen tuotantosuunta ja tuotannon määrä voivat muuttua, mutta tuki maksettaisiin silti aikaisemman tuotannon perusteella. Hallinnollisesti tilakohtaiseen tukeen perustuva järjestelmä on raskas toteuttaa.

Tasatukimallissa tukioikeuden arvo peltohehtaaria kohti on sama koko maassa tai tietyllä alueella eli kaikille tukikelpoisille hehtaareille maksetaan sama tuki. Jäsenmaa voi myös päättää, että tuki on erisuuruinen nurmihehtaareilla tai pysyvillä laitumilla ja muilla hehtaareilla. Tasatukimalli voi kuitenkin aiheuttaa tilarakenteesta ja tuotannosta riippuen joillekin tiloille tuntuvia tuen menetyksiä nykytilanteeseen verrattuna erityisesti tiloilla, joilla on vähän peltoa suhteessa eläinmäärään. Toisaalta osa tiloista saisi nykyistä enemmän CAP-tukea.

Yhdistelmämalli tarkoittaa tilatuen ja tasatuen yhdistelmää. Yhdistelmämallissa kaikil-

le tukikelpoisille hehtaareille lasketaan ensin tasatuki. Tasatukeen ei käytetä koko tilatuen kansallista tai alueellista enimmäismäärää, vaan osa siitä jätetään tasatuen ulkopuolelle. Tämä erotus voidaan jakaa tukioikeuden lisäosana tietyille viljelijöille, esimerkiksi tietyn tuotantosuunnan viljelijöille. Lisäosat kohdistettaisiin sellaisille sektoreille, joilla tukimenetykset olisivat tuotantosidonnaiset tuet ja tasatuki huomioon ottaen kaikkein merkittävimmät. Lisäosa voidaan säilyttää muuttumattomana tai sen määrää voidaan ajan mittaan alentaa. Alenevasta lisäosasta vuosittain vapautuvat rahat on jaettava kaikille tasatukeen oikeutetuille viljelijöille tasatuen korotuksena. Lisäosat eivät olisi kuitenkaan tuotantoon sidottuja, mistä johtuen osa lisäosista ohjautuu alkuperäisen tuotantosuunnan ulkopuolelle. Alkuperäisen tuotantosuunnan ulkopuolelle ohjautuva tuen määrä on sitä suurempi mitä pidempi on aika, jona lisäosat ovat käytössä. Viitekauden 2000—2002 tuotantomääriin pääosin perustuvista sonnipalkkiolisäosista jo vahvistamisvaiheessa osa ohjautuu muille kuin naudanlihan tuotantoa harjoittaville tiloille.

Yhdistelmämalliin perustuvan tilatukijärjestelmän arvioidaan muun tukijärjestelmän osana vastaavaan parhaiten tavoitteeseen, jonka mukaan tukijärjestelmä kokonaisuudessaan kohdentuu eri alueille ja eri tuotantosuuntiin mahdollisimman tasapuolisesti. Tavoitteena on lisäksi, että maataloustuotannon määrä ja laatu vastaavat kysyntää ja tuotannon kannattavuus ja viljelijöiden työmotivaatio säilyvät.

Lakiesitykseen ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että tilatukijärjestelmää sovelletaan Suomessa yhdistelmämallin pohjalta.

Aluejako

Tilatukiasetuksen 58 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa tilatukijärjestelmää alueellisella tasolla, ja alueet tulee määrittellä objektiivisten perusteiden mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa käytettävät alueet määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella. Alueiden määrittelyssä on tarkoitus käyttää pohjana nykyisiä peltokasvien viitesatoalueita, jotka ovat A, B—C1 ja C2—C4.

Käyttöönottovuosi

Jäsenvaltioille on annettu oikeus valita tilatukijärjestelmän käyttöönottovuosi. Järjestelmä olisi voitu ottaa käyttöön aikaisintaan vuonna 2005, ja se tulee ottaa käyttöön viimeistään vuoden 2007 alusta lukien. Käytännön toimeenpanon, mallin valinnan edellyttämien linjausten vaatiman ajan ja eri tukijärjestelmiin kuuluvien tukien yhteensovittamisen kannalta vuosi 2005 olisi ollut liian aikainen ajankohta. Käyttöönottoa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista siirtää vuoteen 2007.

Esityksessä ehdotetaan, että tilatukijärjestelmää sovelletaan Suomessa vuoden 2006 alusta lukien.

Yhdistelmämallin rakenne

Tukioikeuksien tasatukiosuus muodostettaisiin vuoden 2006 tukioikeuksien haussa viljelijälle, jonka hallinnassa pelto on tukioikeuden määräytymisajankohtana. Tilatukiasetuksen 34 artiklan mukaan viljelijän tulee pääsääntöisesti hakea tukioikeuksien vahvistamista järjestelmän ensimmäisenä toimeenpanovuonna. Tästä poikkeuksen muodostavat 40 artiklassa säännellyt ylivoimaiset esteet ja poikkeukselliset olosuhteet. Pääosa tuesta maksettaisiin tasatukiosana. Tilakohtainen lisäosa muodostettaisiin viitekaudella 2000—2002 sonni- ja härkäpalkkioita saaneille tiloille, viitekaudella 2000—2002 tärkkelysperunan tukea saaneille viljelijöille sekä viljelijöille, joilla on hallinnassaan maitopalkkioon oikeuttava maitokiintiö 31.3.2006. Lisäksi lisäosa voidaan muodostaa tiloille, jotka ovat oikeutettuja saamaan tilakohtaisen lisäosan kansallisesta varannosta. Tilakohtaiset lisäosat olisivat asteittain alenevia, ja siirtymävaiheen jälkeen päädyttäisiin alueelliseen tasatukeen. Tasatuen osalta nurmen tai pysyvän laitumen tukitasoa ei eriytetä peltoalan tukitasosta. Erityistukioikeudet ovat kokonaan tilakohtaista lisäosaa ja niihin sovelletaan samaa alenemaa kuin muihinkin lisäosiin.

Osa tuista voidaan lisäksi jäsenmaan päätöksellä jättää tuotantosidonnaiseksi tilatukiasetuksen 66—68 ja 70 artiklassa säädettyllä tavalla tai sitoa jäsenmaan päättämällä tavalla tuotantoon tilatukiasetuksen 69 artiklan

mukaisesti. Jäsenvaltioille on tilatukiasetuksen 69 artiklassa jätetty mahdollisuus pitää enintään 10 prosentin määrä kansallisten enimmäismäärien osista erityisenä lisätukena myönnettäväksi. Suomessa tämän tyyppistä tukea esitetään naudanlihantuotannolle sekä eräille peltokasveille. Tilatukiasetuksen 69 artiklan mukaisen tuen käyttö edellyttää komission hyväksyntää. Jäsenmaille valinnaiset tuotantoon sidottavat tuet ehdotetaan määriteltäviksi valtioneuvoston asetuksella. Tuotantosidonnaisena on tarkoitus maksaa pääosa sonnipalkkiosta, 50 prosenttia uuhipalkkiosta ja sen lisäpalkkiosta sekä timotein siementuotannon tuki kokonaisuudessaan.

Viljelijän määritelmä

Uudistuksen peruslähtökohtana ja tavoitteena on ollut, että tukioikeudet muodostetaan aina ns. aktiiviviljelijälle. Periaate toteutuu järjestelmän käyttöönottoaiheessa, koska tukioikeuksia on mahdollista vahvistaa vain viljelijälle, joka hakee tukioikeuksia järjestelmän ensimmäisenä toimeenpanovuonna ja joka täyttää tilatukiasetuksessa määritellyt viljelijää koskevat vaatimukset. Vaatimuksiin kuuluu muun muassa maataloustoiminnan harjoittaminen.

Viljelijä on määritelty tilatukiasetuksessa siten, että viljelijällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka näiden ryhmää riippumatta ryhmän tai sen jäsenten oikeudellisesta asemasta kansallisessa lainsäädännössä ja jonka tila sijaitsee perustamissopimuksen 299 artiklassa tarkoitettulla yhteisön alueella ja joka harjoittaa maataloustoimintaa. Myös tila ja maataloustoiminta on erikseen määritelty asetuksessa. Jäsenvaltio voi määritellä sellaisen tilan maatalousmaan vähimmäisalan, jolle voidaan pyytää tukioikeuksien vahvistamista. Vähimmäisala ei komission asetuksen II 12 artiklan mukaan saa ylittää 0,3 hehtaaria.

Esityksessä ehdotetaan, että kyseinen maatalousmaan vähimmäiskoko olisi 0,3 hehtaaria.

Tukioikeudet ja kesannointioikeudet

Tilatukijärjestelmän käyttöönottoaiheessa viljelijälle muodostetaan tukioikeuksia. Viljelijän saamien tukioikeuksien määrä perus-

tuu tilan vuoden 2006 tukihaun yhteydessä ilmoittamaan tukikelpoiseen pinta-alaan. Viljelijä tarvitsee tukioikeuksia, jotta hän voi saada hallinnassa olevilta lohkoiltaan vuosittain tilatukea. Tukioikeus muodostuu yhdistelmämallissa tasatukiosasta ja tilakohtaisesta lisäosasta. Tavallisten tukioikeuksien lisäksi viljelijöille voidaan muodostaa erityistukioikeuksia sekä kesannointivelvoitteen sisältäviä kesannointioikeuksia.

Tavalliseen tukioikeuteen ja kesannointioikeuteen voi sisältyä tilatukiasetuksen 60 artiklan mukainen oikeus, niin sanottu tarra-lappu, joka oikeuttaa saamaan tilatuen tiettyjen puutarhakasvien sekä muun perunan kuin tärkkelysperunan viljelyalalta. Tämän oikeuden piirissä on pääosa Suomessa viljeltävistä vihannes- ja marjakasveista, eivät kuitenkaan niin kutsutut pysyvät kasvit kuten esimerkiksi hedelmäpuut.

Tilatukiasetuksen 60 artiklan mukaisiin oikeuksiin ovat ensisijaisesti oikeutettuja viljelijät, jotka ovat viljelleet kyseisiä kasveja vuonna 2003. Tässä jaossa ylijääviä oikeuksia on jaettava maakiintiön rajoissa viljelijöille, jotka ovat lisänneet kyseisten kasvien viljelyalansa vuoden 2003 jälkeen.

Viljelijän tulee pääsääntöisesti hakea tukioikeuksien vahvistamista uudistuksen ensimmäisenä toimeenpanovuonna. Tukioikeuden tasatukiosaa voidaan myöntää kaikille viljelijöille, jotka ilmoittavat ensimmäisen toimeenpanovuoden hakemuksella tukikelpoisia hehtaareita. Tukikelpoisilla hehtaareilla tarkoitetaan tilan maatalousalaa, joka on peltona tai pysyvänä laitumena, lukuun ottamatta pysyvillä kasveilla, metsänä tai muussa kuin maatalouskäytössä olevia aloja. Tukioikeus muodostetaan viljelijälle, jonka hallinnassa pelto on tilatukijärjestelmän ensimmäisenä toimeenpanovuonna. Tukioikeuksien käyttö ei ole sidoksissa viljelijän tiettyihin lohkoihin, vaan viljelijä voi käyttää tukioikeuksiaan kunakin vuonna hallinnassa olevalla tukikelpoisella pinta-alalla.

Yhdistelmämallissa tilan kesannointioikeuksien määrä lasketaan viljelijän vuoden 2006 tukioikeuksien haussa ilmoittaman kesannointikelpoisen peltoalan ja alueen velvoitekesantoprosentin perusteella. Kesannointikelpoisella peltoalalla tarkoitetaan peltoalaa, joka täyttää vuoden 2003 viljelyvaatimuksen. Velvoitekesannosta maksetaan vil-

jelijälle tilatukea. Kesannointioikeus on arvoltaan sama kuin tavallisen tukioikeuden tasatukiosuus kullakin tukialueella. Sen käyttö edellyttää kesannointia. Ensimmäisenä käyttöönottovuotena vahvistettavia kesannointioikeuksia vastaava hehtaarimäärä saa poiketa enintään viisi prosenttia viitekaudella 2000—2002 keskimäärin kesannoitujen hehtaarien määrästä. Jos sallittu poikkeama ylittyy, hehtaarien lukumäärää mukautetaan viimeistään tilatukijärjestelmän ensimmäisen soveltamisvuoden elokuun 1 päivänä.

Tilatukiasetuksessa ja komission asetuksissa säädetään, että jäsenvaltioiden on vahvistettava tukikelpoisten hehtaarien määrä sekä kesannointivelvoiteprosentit.

Esityksessä ehdotetaan, että tukikelpoisten hehtaarien määrä, neuvoston ja komission asetuksissa tarkoitetut muut hehtaarimäärät sekä alueelliset kesannointivelvoiteprosentit vahvistettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Eryistukioikeudet

Suomessa erityistukioikeuksia voidaan muodostaa viljelijöille, joilla on 31.3.2006 hallinnassaan mäitokiintiö, mutta ei tilatukeen oikeuttavaa pinta-alaa tilatukijärjestelmän ensimmäisenä toimeenpanovuotena tai pinta-alaa on niin vähän, että tukioikeuden arvo on yli 5 000 euroa hehtaarilta. Eryistukioikeuksia myönnetään myös tiloille, jotka ovat viitekaudella saaneet sonni- ja härkäpalkkioita tai tärkkelysperunan tukea, mutta joilla ei ole tilatukeen oikeuttavaa pinta-alaa ensimmäisenä toimeenpanovuotena tai pinta-alaa on niin vähän, että tukioikeuden arvo on yli 5 000 euroa hehtaarilta. Yhden erityistukioikeuden arvo on enintään 5 000 euroa.

Esityksessä ehdotetaan, että erityistukioikeudet rinnastetaan lisäosaan ja niiden osalta noudatetaan samaa alenemaa kuin lisäosien osalta.

10 kuukauden sääntö

Tilatukiasetuksen 44 artiklassa säädetään, että tuen saannin edellytyksenä on vuosittain se, että viljelijän ilmoittamat viljelylohkot ovat olleet viljelijän käytössä vähintään 10 kuukautta, kuitenkin pääsääntöisesti aikaisintaan tilatukijärjestelmän käyttöönottovuotta edeltävän vuoden syyskuun alusta alkaen.

Komission asetuksen II 24 artiklassa puolestaan säädetään, että jäsenvaltion on vahvistettava 10 kuukauden ajanjakson alkamisajankohta. Jäsenvaltiot voivat sallia myös viljelijöiden itse valita alkamisajankohdan komission asetuksessa II säädetyn ajanjakson puitteissa. Tilatukijärjestelmässä on nähty tarpeelliseksi, että viljelijät voivat valita 10 kuukauden ajanjakson alkamisajankohdan joustavasti. Joustavan alkamisajankohdan avulla pyritään välttämään mahdollisia tukien menetyksiä, joita saattaisi aiheutua yhden hallinnan alkamisajankohdan perusteella.

Esityksessä ehdotetaan, että viljelijä voi itse valita 10 kuukauden jakson alkamaan 1.2.—30.4. välisenä aikana.

Tukioikeuksien myöntäminen kansallisesta varannosta

Kansallisen varannon perustamiseksi tehtävän leikkauksen suuruus voi olla enintään kolme prosenttia kansallisesta enimmäismäärästä. Kansalliseen varantoon siirtyvät myöhemmässä vaiheessa myös tukioikeudet, joita viljelijä ei ole käyttänyt kolmeen vuoteen. Jos viljelijälle myönnetään varannosta tukioikeuksia, hänen tulee käyttää niitä myöntämisen jälkeen jokaisena seuraavana viitena vuotena. Mikäli näin ei tapahdu, tukioikeudet siirretään varantoon.

Tukioikeuksia ja niiden lisäosia voidaan myöntää kansallisesta varannosta tietyn edellytyksin. Tapauksista, joissa tukioikeuksia on myönnettävä varannosta, on tarkemmin säädetty tilatukiasetuksen 42 artiklassa sekä komission asetuksessa II. Kansallista varantoa on käytettävä viitemäärien vahvistamiseksi viljelijöille, jotka ovat tilatukiasetuksessa tarkoitettussa erityistilanteessa. Tukioikeuksia on lisäksi mahdollista jäsenvaltion päätöksellä myöntää varannosta myös uusille viljelijöille sekä viljelijöille, jotka osallistuvat johonkin julkiseen interventioon liittyvään rakenneuudistus- tai kehitysohjelmaan. Uudeksi viljelijäksi katsotaan viljelijä, joka on aloittanut maataloustoiminnan 31 päivän joulukuuta 2002 jälkeen tai vuonna 2002 saamatta mitään suoraa tukea kyseisenä vuonna. Hän ei lisäksi ole saanut harjoittaa maataloustoimintaa kyseisen toiminnan aloittamista edeltävän viiden vuoden aikana eikä vastata maataloustoimintaa harjoittavan oi-

keushenkilön toiminnasta maataloustoiminnan uudelleen aloittamista edeltäneiden viiden vuoden aikana. Yhdistelmämallin ollessa kyseessä lisäosa on mahdollista laskea jäsenmaan määrittelemien objektiivisin perustein uusille viljelijöille. Lisäosa ei silloin perustu viitejaksoon. Tukioikeuksia voidaan jäsenvaltion päätöksellä myöntää objektiivisin perustein kansallisesta varannosta toimeenpanon alkamisen jälkeen aloittaneille uusille viljelijöille, jos näillä ei ole tukioikeuksia ennestään.

Esityksessä ehdotetaan, että kansallista varantoa voitaisiin käyttää myönnettäessä viitemääriä viljelijöille, jotka ovat aloittaneet maataloustoimintansa 31 päivän joulukuuta 2002 jälkeen tai vuonna 2002 saamatta mitään suoraa tukea kyseisenä vuotena. Viitemääriä voitaisiin myös vahvistaa viljelijöille, jotka toimivat sellaisilla alueilla, joihin sovelletaan johonkin julkiseen interventioon liittyvää rakenneuudistus- tai kehitysohjelmaa maan viljelemättä jättämisen välttämiseksi tai jotta voitaisiin korvata näillä alueilla toimiville viljelijöille koituvia erityisiä haittoja. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin vahvistaa kansallisen varannon perustamiseen käytettävä prosenttiosuus viitemääristä sekä säätää tarkemmin tukioikeuksien arvon alentamisesta, jos kansallinen varanto ei ole riittävä edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Tukioikeuksien siirtäminen

Kaikkia tukioikeuksia voidaan niiden vahvistamisen jälkeen siirtää viljelijältä toiselle esimerkiksi myymällä joko pellon kanssa tai ilman peltoa tietyn edellytyksin. Tukioikeuksien vuokraus on mahdollista ainoastaan, jos siirrettyihin tukioikeuksiin liittyy vastaavan tukikelpoisen peltoalan siirto. Pelkkää peltoa ilman tukioikeuksia voi kuitenkin edelleen vuokrata samoin kuin nykyisin. Tukioikeuksia voi siirtää niiden vahvistamisen jälkeen milloin tahansa, mutta tukeen on oikeutettu viljelijä, jolla on tukioikeus hallussaan viimeisenä tukien hakupäivänä. Tuen maksatus edellyttää lisäksi muiden tuen ehtojen täyttymistä. Jäsenmaalla on oikeus päättää, että alueen tukioikeuksia voi siirtää tai käyttää vain saman alueen sisällä. Nämä alueet olisivat tukialueet A, B—C1 ja C2—C4.

Tilatukiasetuksen 63 artiklan 1 kohdassa

säädetään, että tukioikeuksien kauppalueet ovat samat kuin 58 artiklan 2 kohdan mukaisesti päätetyt tukialueet. Tilatukiasetuksen 46 artiklan 1 kohdan ja komission asetuksen II 26 artiklan perusteella voidaan kuitenkin kansallisesti säätää tätä pienemmistä kauppalueista. Esityksessä ehdotetaan, että tukioikeuksien kauppalueista säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella. Kauppalueina on tarkoitus käyttää tukialueita A, B—C1 ja C2—C4.

Vuokramarkkinoiden häiriöttömän toiminnan takaamiseksi on pidetty tärkeänä, että vuokraviljelijälle vahvistettu tukioikeus voitaisiin siirtää vuokraviljelijältä maanomistajalle osapuolten keskinäisellä sopimuksella.

Vastikkeettoman luovutuksen osalta on esiin noussut kysymys luovutuksen mahdollisesti aiheuttamasta lahjaveroseuraamuksesta. Vaikka tuki uudessa järjestelmässä on perusteiltaan irrotettu tuotannosta, sillä on liittymä maatalouselinkeinon harjoittamiseen. Lähtökohtaisesti elinkeinon harjoittamiseen ei liity elinkeinon edellytysten vastikkeeton luovuttaminen lahjana toiselle. Tämän vuoksi vastikkeeton tukioikeuden siirto ei täyttäen lahjan tunnusmerkkejä ainakaan silloin, kun kyse on toisistaan riippumattomista sopijaosapuolista. Jos luovuttajan ja vastaanottajan välillä sen sijaan on intressiyhteys, vastikkeeton siirto saattaa täyttää lahjan tunnusmerkit. Sen varmistamiseksi, ettei tukioikeuden siirrosta aiheudu lahjaveroseuraamuksia, lakiin ehdotetaan otettavaksi asiaa koskeva nimenomainen säännös.

Sukupolvenvaihdokset

Tukioikeuden voi saada tilatukiasetuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaan henkilö, joka on saanut tilan tai sen osan perintönä tai ennakkoperintönä, kansallisesta varannosta, siirron kautta tai viljelijältä, jolle on myönnetty tukea viitekaudella ainakin yhdestä tilatukiasetuksen liitteessä VI tarkoitetusta tukijärjestelmästä. Tilatukiasetuksen 46 artiklan mukaan tukioikeudet voidaan siirtää ainoastaan samaan jäsenvaltioon sijoittuneelle toiselle viljelijälle, paitsi kun on kyse perintönä tai ennakkoperintönä annettavista oikeuksista. Perintönä tai ennakkoperintönä saatuja tukioikeuksia voidaan kuitenkin käyttää ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa ne on vah-

vistettu. Komission asetuksen II 13 artiklassa on täsmennetty perintönä ja ennakkoperintönä saatavia tukioikeuksia. Viljelijä, joka on saanut tilan tai sen osan perintönä tai ennakkoperintönä, voi omista nimissään pyytää tukioikeuksien laskemista saamallaan tilalle tai sen osalle. Tukioikeuksien lukumäärä ja arvo vahvistetaan tällöin perintönä saatujen tuotantoyksikköjen viitemäärien ja hehtaarialuvun perusteella. Artiklan 5 kohdassa on lisäksi todettu, että tilatukiasetuksen 33 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja komission kysymyksessä olevan asetuksen soveltamiseksi on käytettävä jäsenvaltion lainsäädännössä perinnöstä ja ennakkoperinnöstä käytettyjä määritelmiä.

Suomessa sukupolvenvaihdokset toteutetaan pääasiallisesti kaupan muotoisina päinvastoin kuin useassa muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Tähän on vaikuttanut toisaalta perintölainsäädännössä vallitseva tasa-jaon periaate ja toisaalta elinkeinopoliittinen päämäärä estää elinkelpoisten maatilojen pirstoutuminen elinkelvottomiin yksikköihin. Maatilojen sukupolvenvaihdosten rahoittaminen on ollut yksi keskeisistä toimenpiteistä pyrittäessä parantamaan maatalatalouden rakennetta tilojen pirstoutumisen ehkäisemiseksi ja viljelijöiden ikärakenteen nuorentamiseksi.

Tukioikeuksia vahvistettaessa kaupan muotoisina toteutetut sukupolvenvaihdokset voivat olla ongelmallisia esimerkiksi nautatiloille, jotka voisivat saada lisäosan viitekauden perusteella tilanpidon jatkajan viljellessä tilaa vuonna 2006. Tällöin viitekaudella tilaa viljelleelle luopuvalle viljelijälle muodostettaisiin lisäosa ja tilanpidon jatkajalle tasatuki. Lisäosan perusteella vahvistetut tukioikeudet voitaisiin siirtää tilanpidon jatkajalle. Komission asetuksen II mukaan lisäosa voidaan kuitenkin vahvistaa vain tilatukiasetuksen 2 artiklan mukaisen viljelijän määritelmän täyttävälle henkilölle. Useimmiten luopuva viljelijä on jo luopunut tilasta ja lopettanut maataloustoiminnan, joten lisäosaa ei voitaisi muodostaa kenellekään.

Tilatukiasetuksessa ei ole täsmennetty, mitä siinä on tarkoitettu ennakkoperinnöllä. Se, mitä ennakkoperinnöllä tarkoitetaan neuvoston ja komission asetuksia sovellettaessa, on jätetty kansallisessa lainsäädännössä perinnöstä ja ennakkoperinnöstä käytettyjen mää-

ritelmien varaan. Asetusten sanamuoto näyttää jättävän mahdollisuuden siihen, että asetuksia voitaisiin soveltaa joko siten, että käytetään perintökaaren (40/1965) mukaista määritelmää tai siten, että lailla säädetään erikseen, mitä ennakkoperinnöllä kyseisiä asetusten kohtia sovellettaessa tarkoitetaan.

Ennakkoperinnöllä tarkoitetaan perintökaaren mukaan vastikkeetonta saantoa. Oikeuskäytännössä ennakkoperinnön on katsottu tarkoittavan lahjan lisäksi lahjanluontoisen kaupan sitä osaa, jota kauppahinnan ei ole katsottu kattavan. Jotta kiinteistökauppa katsottaisiin lahjanluontoiseksi, on kuitenkin edellytetty epäsuhtaa luovutetun kiinteistön arvon ja siitä maksetun vastikkeen välillä ottaen huomioon luovutusajankohdan hintataso.

Esityksessä ehdotetaan, että lakiin otettaisiin säännökset siitä, milloin neuvoston ja komission tilatukea koskevia asetuksia sovellettaessa luovutusta pidettäisiin ennakkoperintönä, jotta tilanpidon jatkajat olisivat tasavertaisessa asemassa Suomessa niiden viljelijöiden kanssa, jotka aloittavat tilanpidon perheen tai suvun omistuksessa olleella maatilalla.

Tukioikeuksien leikkaaminen

Komission asetuksessa II on säädetty tukioikeuksien leikkauksista, jotta niiden avulla voidaan muun muassa täydentää kansallista varantoa. Jäsenvaltioille on annettu mahdollisuus käyttää korotettua leikkausprosenttia kolmen ensimmäisen soveltamisvuoden ajan, jos uhkana on keinottelu tukioikeuksien kaupalla. Kansallisen varannon tarve on kuitenkin suurempi viitekauden tuotantoon perustuvassa tilatukimallissa kuin Suomen valitsemassa yhdistelmämallissa.

Tilatukiasetuksen 46 artiklan 3 kohdan mukaan tukioikeuksien myyntien yhteydessä voidaan palauttaa osa myydyistä tukioikeuksista kansalliseen varantoon. Menettelystä on tarkemmin säädetty komission asetuksen II artiklassa 9, jonka perusteella jäsenvaltio voi päättää, että osa tukioikeuden määrästä tai arvosta leikataan kansalliseen varantoon tukioikeuksien myynnin yhteydessä. Asetuksessa on säädetty leikkauksien maksimiprosentit eri tapauksissa. Jos tukioikeudet myydään maataloustoimintaa aloittavalle viljeli-

jälle tai jos on kyse tukioikeuksien siirtämisestä perintönä tai ennakkoperintönä, ei tukioikeuden arvoa tai määrää voida leikata. Asetuksessa säädetty leikkausprosentit voidaan eriyttää, jos eriyttäminen tehdään objektiivisten perusteiden mukaisesti ja pystytään varmistamaan viljelijöiden tasapuolinen kohdelu sekä vältetään markkinoiden ja kilpailun vääristyminen. Leikkaus voidaan tehdä tavallisten tukioikeuksien arvosta tai määrästä. Kesannointioikeuksien ja tarralapullisten tukioikeuksien leikkaus on aina tehtävä tukioikeuden arvosta.

Esityksessä ehdotetaan, että tukioikeuksia ei leikata niiden siirtojen yhteydessä. Tukioikeuksien leikkaukset soveltuisivat parhaiten tukioikeuksien lisäosien leikkaamiseen, mutta koska lisäosat ovat alenevia, on katsottu, että tarvetta leikkaamisiin ei tässä tapauksessa ole. Tukioikeuksilla käytävän kaupan arvioidaan myös jäävän vähäiseksi varsinkin tapauksissa, joissa tukioikeuksiin liittyy lisäosia.

Täydentävät ehdot

Tilatuen saaminen edellyttää niin sanottujen täydentävien ehtojen noudattamista. Täydentävät ehdot muodostuvat tietyistä lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä pellon maatalouden ylläpitämisestä eli hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista. Lakisääteiset hoitovaatimukset koskevat ympäristöä, eläinten hyvinvointia, kansanterveyttä, eläinten ja kasvien terveyttä sekä taudeista ilmoittamista. Hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset tähtäävät siihen, että pellon tulee pysyä viljelykunnossa. Ehdot sisältävät vaatimuksia maaperän orgaanisesta aineksesta, maaperän rakenteesta, maaperän eroosion estämisestä sekä ylläpidon vähimmäistasosta.

Esityksessä ehdotetaan, että työvoima- ja elinkeinokeskus valvoo luonnonsuojelulain ja metsästyslain noudattamista siltä osin kuin kyse on tilatukiasetuksessa tarkoitettujen hakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta. Muu luonnonsuojelulain valvontaa kuuluisi luonnonsuojelulain mukaisesti jatkossakin alueellisille ympäristökeskuksille. Yleiset valvontaa koskevat säännökset määräytyisivät edelleen Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöön-

panosta annetun lain mukaisesti. Lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tukioikeusrekisterin hallinnointi

Tilatukiasetuksen 21 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava tukioikeuksien tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva järjestelmä, joka mahdollistaa oikeuksien tarkastamisen ja ristiintarkastukset tukihakemusten ja viljelylohkojen tunnistusjärjestelmän kanssa. Järjestelmän on mahdollistettava se, että jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen saa suoraan ja viipymättä käyttöönsä vähintään kolmea edeltävää kalenterivuotta ja/tai markkinointivuotta koskevat tiedot.

Esityksessä ehdotetaan, että tukioikeusrekisteriin talletettaisiin muun muassa tiedot viljelijöistä ja heidän tukioikeuksistaan, tukioikeuksien hallinnan muutoksista sekä tukioikeuksien leikkaamisesta varantoon ja jakamisesta varannosta. Tukioikeusrekisterin tiedot olisivat julkisia ja niiden käsittelyyn ja luovuttamiseen sovellettaisiin henkilötietolain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä.

Maatilojen neuvontajärjestelmä

Tilatukiasetuksen 3 luvussa on säännökset maatilojen neuvontajärjestelmästä. Jäsenvaltioiden on perustettava vuoden 2007 alkuun mennessä järjestelmä, jossa viljelijöille annetaan maatalousmaata ja tilanhoitoa koskevia neuvoja ja jota johtaa yksi tai useampi nimetty viranomainen tai yksityiset laitokset. Neuvontajärjestelmän tehtävänä olisi lisätä viljelijöiden tietämystä maatilojen toiminnoista, joita muun muassa ympäristöön, elintarvikkeiden turvallisuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät vaatimukset koskevat. Neuvontapalvelujen on katettava vähintään sekä lakisääteiset hoitovaatimukset että hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimus. Järjestelmä ei kuitenkaan saa vaikuttaa viljelijöiden velvollisuuksiin ja vastuuseen noudattaa näitä vaatimuksia. Järjestelmään liittyminen on ensi vaiheessa vapaaehtoista viljelijöille.

Esityksessä ehdotetaan, että maatilojen neuvontajärjestelmä otetaan käyttöön vuoden

2007 alusta lukien.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Tilatukijärjestelmän käyttöönotolla vuonna 2006 ei ole suoranaisia valtiontaloudellisia vaikutuksia, koska suorien tukien järjestelmään sisältyvät tuet ovat EU:n kokonaan rahoittamia. Valitulla tilatukimallilla ja siihen liittyvillä kansallisilla valinnoilla ei ole myöskään vaikutusta maksettavan tuen kokonaisuuteen. Tilatukimalli on pyritty rakentamaan siten, että EU:n tulotukien määräraha voitaisiin maksaa kokonaisuudessaan viljelijöille ja että tukien kokonaisuudet tiloilla, eri tuotantosuunnissa ja eri alueilla olisivat mahdollisimman vähäiset, kun tarkastelussa otetaan huomioon myös kansalliset tuet, luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuen perustuki.

Vuoden 2006 tuotannolle maksettavat suorat tuet

Suorien tukien järjestelmän mukaisia tukia voidaan maksaa vuoden 2006 tuotannolle yhteensä 557,3 miljoonaa euroa. Tilatukijärjestelmän osuus tästä on 552 miljoonaa euroa, tärkkelysperunan tuen (tuotantoon sidottu tuki ja tehtaanpalkkio) 4,7 miljoonaa euroa, valkuaiskasvien tuen 0,3 miljoonaa euroa ja energiakasvien tuen 0,2 miljoonaa euroa. Tilatukina maksettavasta tuesta on varattu kansalliseen varantoon tilatukimallin valintaan liittyvissä laskelmissa 2 % tilatuen määrästä (11 miljoonaa euroa), jolloin varsinaisena tilatukina käytetään yhteensä 541 miljoonaa euroa. Tästä määrästä yhdistelmämallin tasatukina käytetään noin 431 miljoonaa euroa (80 %), tilakohtaisina lisäosina noin 70 miljoonaa euroa (13 %) ja tuotantosidonnaisina tukina sekä tilatukiasetuksen 69 artiklan mukaisena tukena noin 40 miljoonaa euroa (7 %).

Edellä mainituissa luvuissa ei ole otettu huomioon tukien mukauttamisen eli asteittain alentamisen vaikutuksia. Vuonna 2005 suoria tukia alennetaan 3 %, vuonna 2006 alenema on lähtötasoon verrattuna 4 % ja vuodesta

2007 lähtien vastaavasti 5 %. Kaikilta tiloilta leikataan edellä esitetyt osuudet EU-tulotuesta, mutta tilakohtaisesti alle 5 000 euron osuutta koskeva leikkaus palautetaan tiloille myöhemmin kokonaan takaisin. Kunkin tilan 5 000 euroa ylittävään osuuteen kohdistuvasta leikkauksesta palautetaan jäsenmaan käyttöön vähintään 80 %, mutta varojen ohjautumisesta tiloille maaseudun kehittämistoimenpiteiden kautta päätetään tarkemmin vasta kyseisten toimenpiteiden jatkovalmistelun yhteydessä.

Tuotantosuuntakohtaisten vaikutusten arviointiperusteet

Vuonna 2006 käyttöön otettava tilatukijärjestelmä on osa viljelijätukien kokonaisuutta. Valittava tilatukimalli ja siihen liittyvät muut kansalliset valinnat vaikuttavat suorien tukien jakautumiseen eri alueiden ja tuotantosuuntien välillä sekä ennen kaikkea yksittäisten tilojen välillä. Muita keskeisiä viljelijätukimuotoja ovat maatalouden ympäristötuki, luonnonhaittakorvaus ja kansalliset tuet. Tilatukimallin valintaan liittyvissä laskelmissa on tarkasteltu suorien tukien lisäksi myös näitä muita tukimuotoja ja eri tukielementtien perusteella määritettyjä kokonaistukimuutoksia yksittäisillä tiloilla, eri tuotantosuunnissa ja eri alueilla.

Maatalouden ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen on laskelmissa arvioitu säilyvän vuoden 2003 tasoisena. Kansalliset tuet määräytyvät Etelä-Suomessa (tukialueet A ja B) komission päätösten maksuvaltuuksien mukaisesti. Pohjoisen tuen alueella kansallisiin tukiin on laskelmissa tehty AB-alueen vuosien 2005 ja 2006 yksikkötukien muutosta vastaavat muutokset. Luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan tilakohtainen tukimäärä on määritetty komissiolle esitetyn tukiohjelman periaatteiden mukaisesti.

Eri mallivaihtoehtojen vaikutuksia on arvioitu vuoden 2003 tilakohtaisten tukihallinnon rekisteritietojen pohjalta. Laskelmat perustuvat koko maan 73 094 tilan tietoihin, joiden pohjalta kullekin tilalle on laskettu vuoden 2003 tuotantorakenteeseen ja viitekauden 2000—2002 tuotantoon perustuva arvio vuoden 2006 kokonaistuesta. Tukimuutosten tarkastelussa ei ole voitu ottaa tilakohtaisesti huomioon tila- ja tuotantorakenteessa tapah-

tuvia muutoksia eikä viljelijöiden omaehtoisista sopeutumista muutoksiin vuosien 2003 ja 2006 välillä. Markkinatuottojen muutoksista on otettu huomioon maidon hallinnollisten hintojen lasku, jonka on oletettu vastaavan maidon EU-palkkioiden määrää.

Tilat on laskelmissa jaettu tuotantosuuntiin EU:n kirjanpitojärjestelmän luokittelun mukaisesti. Päätuotantosuuntina ovat maitotilat (18 038 tilaa), muut nautakarjatilat (4 440 tilaa), sika- ja siipikarjatilat (3 565 tilaa) sekä viljatilat (29 237 tilaa). Näiden päätuotantosuuntien lisäksi tukimuutoksia on arvioitu ryhmissä muut kasvinviljelytilat (11 933 tilaa), muut kotieläintilat (3 090 tilaa) sekä muut tilat (2 791 tilaa).

Valitun tilatukimallin perusteella hehtaarikohtaiseksi tasatueksi arvioidaan A-alueella 242 €/ha, B—C1 -alueilla 193 €/ha ja C2—C4 -alueilla 161 €/ha. Laskelmissa alueellisen tasatuen perusteena on käytetty vuoden 2003 tukikelpoista peltoalaa (2,25 miljoonaa ha). Järjestelmän käyttöönottoajankohdan hehtaarikohtainen tasatuki määräytyy vasta vuoden 2006 tukihauksen yhteydessä ilmoitettavien tukikelpoisten hehtaarien perusteella. Peltoalan lisääntymisen takia tasatuki jäänee edellä mainittuja alueellisia tukitasoja alemmaksi. Tasatukea korotetaan kuitenkin tilakohtaisten lisäosien alenemaa vastaavasti vuosina 2011—2015.

Tuotantosuunta- ja tilakohtaiset vaikutukset

Maitotiloilla EU:n suorien tukien arvioidaan säilyvän maidon tukijärjestelmän muutokset huomioon ottaen lähes vuoden 2003 tasolla ja nautatiloilla suorat tuet alenevat keskimäärin vajaat 4 %. Sika- ja siipikarjatiloiilla EU-tulotuet alenevat arviolta runsaan prosentin verran, kun taas viljatiloiilla ne eivät keskimäärin juurikaan muutu vuodesta 2003.

Valitussa tilatukimallissa maitotiloilla ja muilla nautatiloilla kokonaistukien arvioidaan säilyvän kokonaisuudessaan suunnilleen vuoden 2003 tasolla. Nautatilojen tilaryhmässä tukimalli soveltuu kuitenkin emolehmätiloille keskimäärin paremmin kuin sonnitiiloille. Sika- ja siipikarjatiloiilla kokonaistuet alenevat keskimäärin vajaat 5 %, ja viljatiloiilla kokonaistuet puolestaan lisääntyvät arviolta runsaat 3 %. Sika- ja siipikarjati-

lojen kokonaistukimuutos johtuu pääosin kansallisten tukien alenemasta.

Kokonaistasolla noin 85 prosentilla maito-tiloista ja noin 75 prosentilla naudatiloista kokonaistukien arvioidaan joko vähenevän tai lisääntyvän enintään 10 % vuoteen 2003 verrattuna. Vastaavasti runsaalla 75 prosentilla sika- ja siipikarjatiloi-ista, noin 85 prosentilla viljatiloi-ista, noin 20 prosentilla muista kotieläintiloista ja noin 35 prosentilla muista kasvinviljelytiloista kokonaistukien vähennys tai lisäys on enintään 10 %. Tiloja, joilla kokonaistuet alenevat yli 10 %, arvioidaan olevan tuotantosuunnasta riippuen 0–18 % tilamäärästä. Sika- ja siipikarjatiloi-lla osuus on suurin, mikä selittyy pääosin kansallisten tukien muutoksella. Niitä tiloja, joilla kokonaistuet kasvavat vähintään 10 %, arvioidaan puolestaan olevan tuotantosuunnasta riippuen 4–80 % kunkin tuotantosuunnan tiloista. Näiden tilojen osuus on suurin muiden kasvinviljelytilojen ja muiden kotieläintilojen tilaryhmissä.

Kasvinviljelytiloille tilatukiudistus soveltuu keskimääräisesti kotieläintiloja ja erityisesti naudatiloja paremmin, koska merkittävä osa EU-eläinpalkkioista siirtyy tasatukeen ja tasatukea maksetaan laajemmalle pinta-alalle kuin aiemman järjestelmän mukaista pelto-kasvien tukea. Yksittäisten tilojen välillä tukimuutokset ovat kuitenkin hyvin erilaisia eri tuotantosuunnissa tilojen yksilöllisen pellonkäytön sekä peltoalan ja eläinmäärän välisen suhteen takia. Nykytilanteeseen verrattuna kotieläintiloista hyötyvät todennäköisimmin ne, joilla on runsaasti peltoa suhteessa eläimiin.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Tukioikeusrekisterin hallinnointi lisää jokaisen työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosaston resurssitarvetta keskimäärin 1,5 henkilötyövuodella. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot tulevat vastaamaan kansalliseen varantoon osoitettujen hakemusten käsittelystä, tukioikeuksien siirtojen hallinnoinnista, tilatukijärjestelmän koulutuksesta ja neuvonnasta sekä lakisäätteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta luonnonsuojelulain osalta omalla alueellaan.

Tukioikeuksien vuosittaisten käyttötietojen

tallentaminen, tukioikeuksien siirtojen hallinnointi eräiltä osin sekä viljelijöiden neuvonta tulevat kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten hoidettavaksi. On arvioitu, että kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten uudet tehtävät pystytään hoitamaan tukityyppien vähenemisen ja sähköisen asioinnin käyttöönoton myötä vapautuvilla resursseilla.

Tilatukijärjestelmän käyttöönotto ei aiheuta organisaatiovaikutuksia eikä muutoksia viranomaisten välisiin toimivaltasuhteisiin.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotetussa laissa ei säädetä erityisesti sel- laista, jolla sinänsä olisi ympäristövaikutuksia. Ympäristövaikutuksia kuitenkin aiheutuu tilatukijärjestelmän käyttöönottamisesta eli melko suoraan Euroopan yhteisön asetuksis- ta. Kansallisista valinnoista muun muassa tukimallin valinnalla saattaa olla välillisiä vai- kutuksia myös ympäristöön.

Tukien saaminen edellyttää ympäristöön, elintarvikkeiden turvallisuuteen, eläinten ja kasvien terveyteen, eläinten hyvinvointiin sekä torjunta-aineisiin liittyvien niin sanottujen täydentävien ehtojen noudattamista. Täydentävillä ehdoilla pyritään vastaamaan kuluttajien toiveisiin ja hyvän ympäristöhoidon haasteisiin. Nämä ehdot muodostuvat lakisäätteisistä hoitovaatimuksista sekä pellon maatalouskunnan ylläpitämisestä. Vastaavat vaatimukset ovat jo tällä hetkellä osa kansallista lainsäädäntöä, jota viljelijän tulee nou- dattaa. Nyt säädökset tulevat myös suorien tukien saamisen ehdoksi. Hyvän maatalouden ja ympäristön ehdot tähtäävät siihen, että pellon on pysyttävä viljelykunnossa. Ehdot sisältävät vaatimuksia maan orgaanisen ai- neksen ja maan rakenteen ylläpidosta sekä maaperän eroosion estämisestä. Ehtojen lai- minlyönti voi johtaa sanktioihin eli tukime- netyksiin, joiden määrä riippuu muun muassa rikkeen vakavuudesta ja tahallisuudesta.

Täydentävien ehtojen noudattamisen voi- daan arvioida parantavan ympäristön tilaa, koska ympäristön hoidon vaatimukset kasva- vat. Maataloudessa noudatettavia Euroopan yhteisön suoraan ympäristöön vaikuttavia säädöksiä on muun muassa lintujen suojelun, pohjaveden ja maaperän suojelun, vesien suojelun ja luontotyyppien sekä luonnonva- raisen eläimistön ja kasviston suojelun osalta.

4.4. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset aluekehitykseen

Suomen tukipolitiikan lähivuosien tavoitteena on sovittaa EY:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus yhteen ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja kansallisten tukien kanssa siten, että tukijärjestelmä kokonaisuudessaan kohdentuu eri alueille ja tuotantosuuntiin mahdollisimman tasapuolisesti. Lisäksi tavoitteena on säilyttää tuotannon kannattavuus ja viljelijöiden työmotivaatio eri alueilla ja keskeisissä tuotantosuunnissa.

Maatalouspolitiikan uudistuksen keskeisellä muutoksella eli tuen irrottamisella tuotannosta osittain tai kokonaan arvioidaan olevan vaikutuksia maatalouteen ja eri alueiden kehittämiseen. Tuotannon arvioidaan jatkuvan nykyisessä laajuudessaan parhailla tuotantoalueilla, mutta heikommilla viljelyalueilla tuotannon määrä voi laskea. Tuotannon supistumisen vaikutukset esimerkiksi viljelijöiden tuloihin riippuvat muun muassa siitä, miten markkinahinnat kehittyvät. Erityisesti Baltian maiden EU-jäsenyys kiristää kilpailua sisämarkkinoilla maa- ja elintarviketaloudessa ja voi vähentää markkinoilta saataavaa tuloa.

Tilatukiasetuksen mukaiset säännökset ja tuen jakoperusteet koskevat sekä Manner-Suomea että Ahvenanmaata. Tilatukiasetuksen 5 artiklan mukainen hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimus koskee koko yhteisön aluetta. Myös sellaiset lakisääteiset vaatimukset, jotka johtuvat EY-lainsäädännöstä, kuten esimerkiksi eläinten merkintä ja rekisteröinti, koskevat myös Ahvenanmaata. Täydentävien ehtojen osalta osa lakisääteisistä hoitovaatimuksista kuuluu kuitenkin Ahvenanmaan toimivaltaan.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet

Esitystä on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä ja asiasta on käyty neuvotte-

luja oikeusministeriön, valtiovarainministeriön vero-osaston, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen edustajan sekä tuottajajärjestöjen kanssa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, ympäristöministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, lääninhallituksilta, työvoima- ja elinkeinokeskuksilta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukselta, Kasvintuotannon tarkastuskeskukselta, Elintarvikevirastolta, maataloustuottajien keskusjärjestöiltä (MTK ja SLC), Elintarviketeollisuusliitto r.y:ltä, Kaupan Keskusliitolta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Pankkiyhdistykseltä ja Maaseudun Kehittäjät r.y:ltä. Lisäksi esitys on ollut nähtävillä maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla.

Lausunnonantajista suurin osa kannattaa esityksen pääkohtia. Myös sitä pidetään tarkoituksenmukaisena, että laki olisi tietynlainen puitelaki, jossa säännellyistä asioista voitaisiin tarkemmin säätää valtioneuvoston asetuksella. Useat lausunnonantajat ovat pyytäneet tarkentamaan tai muuttamaan joitakin säännöksiä niissä esitettyjen yksityiskohtien osalta. Lisäksi neuvottelut tuottajajärjestöjen kanssa ovat olleet vielä kesken lausunnonpyytämisvaiheessa. Neuvottelujen tuloksena syntyneet yhteiset linjaukset tukimallista ja järjestelmän yksityiskohdista on otettu huomioon lain myöhemmässä valmistelussa.

Oikeusministeriön lausunnossa on katsottu, että tiettyjä tukioikeusrekisteriä koskevia säännöksiä tulisi tarkentaa ja lisäksi tiettyjä laissa olevia valtioneuvostolle annettavia valtuussäännöksiä tulisi kirjoittaa tarkkarajaisemmin ja yksityiskohtaisemmin.

Lausunnoissa esitetyt seikat on pyritty tarkoituksenmukaisella tavalla ottamaan huomioon lain valmistelussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala ja suhde muuhun lain-säädäntöön. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotettua lakia sovellettaisiin siltä osin kuin asiasta ei säädetä Euroopan yhteisön säädöksissä tai laissa Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta. Laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta pysyisi voimassa ja sitä sovellettaisiin ensisijaisesti kaikkeen maatalouspolitiikan täytäntöönpanoon. Ehdotettu laki täydentäisi kyseistä lakia tarpeellisilta osin muun muassa tilatukijärjestelmään liittyvien lain tasolla säädettävien seikkojen sekä valtioneuvoston asetustason valtuussäännöksiensä osalta. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksenantovaltuus määräytyisi kuitenkin myös jatkossa Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain mukaan. Tilatukijärjestelmää hallinnoivien viranomaisen toimivalta määräytyisi muun muassa maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain (1336/1992) mukaisesti. Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtävistä on lisäksi säädetty maaseutuelinkeinojen hallinnosta kunnissa annetussa laissa (1558/1991).

Ehdotettu laki sisältäisi säännöksiä muun muassa tukioikeusrekisteristä, joka muodostetaan jo olemassa olevan maaseutuelinkeinorekisterin tietojen pohjalta. Maaseutuelinkeinorekisterilakia ollaan myös uudistamassa lähiaikoina, ja uudessa rekisterilaissa tulee olemaan yleiset säännökset maaseutuelinkeinoja koskevien rekisterien hallinnoinnista ja käytöstä. Ehdotetussa laissa tulisi kuitenkin olla tukioikeusrekisterin hallinnoinnin ja käytön kannalta tarpeelliset säännökset, joiden nojalla uusi tukioikeusrekisteri voi toimia. Tämän vuoksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan lakia sovellettaisiin tukioikeusrekisterin hallinnoinnissa siltä osin kuin siitä ei erikseen säädetä maaseutuelinkeinorekisteristä annetussa laissa (1515/1994).

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin ehdotetun lain keskeiset käsitteet. Suuri osa muista käytettävistä käsitteistä on määritelty jo tilatukiasetuksessa tai komission tilatukijärjestelmää koskevissa asetuksissa, joten niitä ei ole lakiehdotuksessa määritelty erikseen.

Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin se, mitä tarkoitetaan tilatukijärjestelmällä. Tilatukijärjestelmästä on säädetty tilatukiasetuksen III osastossa, johon kohdassa viitataan. Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin yhdistelmämalli, jossa tuki maksetaan tasatuen ja tilakohtaisen tuen yhdistelmänä. Pykälän seuraavissa kohdissa määriteltäisiin lisäksi se, mitä tarkoitetaan maitopalkkiolla, sonni- ja härkäpalkkiolla, kesannointioikeudella sekä erityistukioikeudella.

2 luku. Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano

3 §. Yhdistelmämalli ja täytäntöönpanomuoto. Pykälässä säädettäisiin Suomessa sovellettavaksi tulevasta tukimallista, sen sisälöstä sekä voimaantulon aikataulusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilatukijärjestelmän käyttöönottovuodesta, joka on vuosi 2006. Tähän vuoteen on päädytty asian valmisteluvaiheessa johtuen muun muassa järjestelmän edellyttämien linjausten ja täytäntöönpanon valmistelun vaatimasta ajasta. Tilatukiasetuksen 3 luvun mukainen maatilojen neuvontajärjestelmä on otettava käyttöön viimeistään vuoden 2007 alusta lukien. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös tämän järjestelmän käyttöönottovuodesta, joka on vuosi 2007.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten tuki muodostuu tilatukijärjestelmän yhdistelmämallissa sekä minkälaisia tukioikeuksia tiloille voidaan muodostaa. Yhdistelmämallissa tukioikeus muodostetaan tasatukiosasta ja mahdollisesta tilakohtaisesta I-säosasta, joiden lisäksi tiloille voidaan muodostaa kesannointioikeuksia sekä erityistukioikeuksia. Tukioikeuksiin voisi valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävissä tapauksissa sisältyä tilatukiasetuksen 60 artiklan mukainen oikeus eli niin sanottu tarralapp-

pu, joka oikeuttaa saamaan tilatuen tiettyjen puutarhakasvien sekä muun perunan kuin tärkkelysperunan viljelyalalta. Tämän oikeuden piirissä on pääosa Suomessa viljeltävistä vihannes- ja marjakasveista, eivät kuitenkaan niin kutsutut pysyvät kasvit kuten esimerkiksi hedelmäpuut.

Tilatukiasetuksen 60 artiklan mukaisiin oikeuksiin ovat ensisijaisesti oikeutettuja viljelijät, jotka ovat viljelleet kyseisiä kasveja vuonna 2003. Tässä jaossa ylijääviä oikeuksia on jaettava maakiintiön rajoissa viljelijöille, jotka ovat lisänneet kyseisten kasvien viljelyalansa vuoden 2003 jälkeen.

Tilakohtainen lisäosa muodostettaisiin viitekaudella 2000—2002 sonni- ja härkäpalkkiota saaneille tiloille, viitekaudella 2000—2002 tärkkelysperunan tukea saaneille tiloille, 31 päivänä maaliskuuta 2006 maitopalkkioon oikeutetuille tiloille sekä tiloille, jotka ovat oikeutettuja saamaan tilakohtaisen lisäosan kansallisesta varannosta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin uudistuksen täytäntöönpanosta sekä täytäntöönpanon ajankohdasta.

Pykälän 3 momentin mukaan tilakohtaiseen lisäosaan sisällytettäisiin 100 % maitopalkkiosta eli noin 69 prosenttia maidon EU-tuesta, 30 % sonni- ja härkäpalkkioista sekä 40 % tärkkelysperunan tuotantoon sitomattomasta tuesta eli 16 % tärkkelysperunan tuen kokonaismäärästä. Lisäosat säilyisivät ennallaan viiden vuoden ajan järjestelmän käyttöönotovuoden alusta lukien eli vuosina 2006—2010. Vuosina 2011—2013 lisäosien suuruus olisi 70 % ja vuosina 2014 ja 2015 35 % alkuperäisestä tasosta. Vuodesta 2016 alkaen lisäosia ei enää maksettaisi. Siirtymäkaudesta, lisäosien ja erityistukioikeuksien asteittaisesta alentamisesta sekä vastaavasta tasatuen korottamisesta voitaisiin lisäksi säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Erityistukioikeudet ovat kokonaan tilakohtaista lisäosaa, joten niihin sovelletaan samaa alenemaa kuin muihinkin lisäosiin. Tilatukiasetuksen 63 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää yhteisön oikeuden yleisperiaatteita noudattaen, että kyseisen asetuksen 5 luvun 1 jaksossa vahvistettuja oikeuksia voidaan muuttaa asteittain etukäteen vahvistettujen menettelyjen ja objektiivisten perusteiden mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä,

että maitopalkkiosta ja sen lisäpalkkiosta johdettavat määrät sisällytettäisiin kokonaan tilatukijärjestelmään vuodesta 2006 alkaen. Tilatukiasetuksen 62 artiklassa todetaan, että kyseiset määrät on sisällytettävä järjestelmään joko kokonaan tai osittain.

Jäsenmaille on annettu tarkoin rajatut mahdollisuudet päättää tuotantoon sidottaviksi jätettävistä tuista. Jäsenmaiden mahdollisuutta sitoa tukea tuotantoon on rajoitettu sekä tuotantoon sidottavien tukimuotojen että niiden prosentiosuuksien osalta. Tilatukiasetuksen 66—68 artikloissa säädetään tuista, jotka jäsenmaa voi jättää osittain tuotantosidonnaisiksi ja tilatukiasetuksen 70 artiklassa säädetään tuista, jotka jäsenmaa voi jättää kokonaan tuotantosidonnaisiksi. Tilatukiasetuksen 66 artiklassa säädetään tuotantosidonnaisista tuista peltokasvien osalta, 67 artiklassa lammas- ja vuohipalkkioiden osalta ja 68 artiklassa naudanlihapalkkioiden osalta. Tilatukiasetuksen artiklassa 69 ja komission asetuksen II 48 artiklassa säädetään vapaaehtoisesta täytäntöönpanosta tiettyjen maatalouden muotojen ja laatutuotannon osalta. Tilatukiasetuksen 69 artiklan mukaisen tuen myöntämisen kriteerinä on, että kyseessä on sellainen maataloustuotannon muoto, joka on tärkeä ympäristönsuojelun tai ympäristön tilan parantamisen kannalta tai sekä maataloustuotteiden laadun että kaupan pitämisen kannalta. Suomessa tämän tyyppistä tukea esitetään naudanlihantuotannolle ja erälle peltokasveille. Tuen käyttö edellyttää komission hyväksyntää. Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tilatukiasetuksen 67—70 artiklojen mukaisista tukimuodoista, tuen myöntämisen perusteista, tukimääristä, yksikkötukien tasoista sekä muista kyseisen tuen ehdoista.

4 §. Enimmäismäärät, tukialueet ja viitemäärät. Tilatukiasetuksen 58 artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion on jaettava kansallinen enimmäismäärä alueiden kesken objektiivisten perusteiden mukaisesti. Jäsenvaltioiden viitemäärien summa ei saa tilatukiasetuksen 41 artiklan mukaan ylittää asetuksen liitteessä VIII tarkoitettua kansallista enimmäismäärää. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan kansallinen enimmäismäärä jaettaisiin alueille vuosien 2000—2002 EU:n tulotukeen oikeuttavan

tuotannon perusteella lasketun tukimäärän mukaisesti. Maidon osalta määräytymisperusteena on maidon tilakohtainen viitemäärä 31 päivänä maaliskuuta 2006.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan tasatuki vahvistetaan viljelijöiden vuoden 2006 tukioikeuksien haussa ilmoittamille kyseisen alueen tukikelpoisille hehtaareille.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin pykälän 3 momentin mukaan tilatukiasetuksen ja komission asetuksen II mukaisista alueellisista enimmäismääristä, alueellisen tasetuen määrästä ja tilatukiasetuksen 58 artiklan mukaisista tukialueista. Tilatukiasetuksen 58 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa tilatukijärjestelmää alueellisella tasolla. Jäsenvaltioiden on määritettävä kyseisen asetuksen mukaan tukialueet objektiivisten perusteiden mukaisesti. Tukialueina on tarkoitus käyttää nykyisiä peltokasvien viitesatoalueita A, B—C1 ja C2—C4.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvosto vahvistaisi kaikki tilatukiasetuksessa ja komission asetuksessa II tarkoitettujen viitemäärien laskemisen perusteet. Viitemäärä on tilatukiasetuksen 37 artiklan mukaan kyseisen asetuksen liitteessä VI tarkoitettujen tukijärjestelmien mukaisesti viljelijälle viitekauden kunakin kalenterivuonna myönnettyjen tukien kokonaismäärien kolmen vuoden keskiarvo, joka lasketaan ja jota mukautetaan asetuksen liitteen VII mukaisesti. Viitekausi käsittää kalenterivuodet 2000, 2001 ja 2002.

5 §. Kansallinen varanto. Pykälän 1 momentin mukaan kansallista varantoa hallinnoitaisiin kansallisella tasolla. Komission asetuksen II 11 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää hallinnoida varantoa myös alueellisella tasolla.

Tilatukiasetuksen 42 artiklan mukaan kansallisen varannon perustamiseen käytetään prosenttiosuus viitemääristä. Viitemäärille tehdään lineaarinen prosentuaalinen vähennys kansallisen varannon perustamiseksi. Vähennys saa olla enintään kolme prosenttia. Tukioikeuksia on myös niiden vahvistamisen jälkeen tilatukiasetuksen 42 artiklan 7 kohdan mukaan vähennettävä lineaarisesti, jos kansallinen varanto ei ole riittävä tukioikeuksien ja viitemäärien myöntämiseksi tilatukiasetuksen 42 artiklan 3 ja 4 kohdissa tarkoitettujen tapausten vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan vahvistaa kansallisen varannon perustamiseen käytettävä prosenttiosuus viitemääristä sekä vahvistaa kansallisen varannon täydentämiseksi tukioikeuksien vähennyksessä käytettävä prosentti. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi säätää tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkemmin tukioikeuksien arvon vähennyksestä tällaisissa tapauksissa. Nämä säännökset olisivat pääosin menettelysäännöksiä.

Tukioikeuksia voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan tarvittaessa leikata tilatukiasetuksen 42 artiklan 9 kohdan, 46 artiklan 3 kohdan ja komission asetuksen II 9, 10, 44 ja 45 artiklojen mukaisesti. Näissä artikloissa tarkoitetuista tukioikeuksien leikkauksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

6 §. Pysyvät laitumet. Pykälässä säädettäisiin tilatukiasetuksen 5 artiklan 2 kohdan ja komission asetuksen I 3 artiklan liittyvien asioiden järjestämisestä. Tilatukiasetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että vuoden 2003 pinta-alatukihakemusten määräpäivänä pysyvänä laitumena ollut maa-ala säilytetään samassa käytössä. Pysyvien laitumien säilyttämisvelvollisuudesta, komission asetuksen I 4 artiklasta johtuvien tilakohtaisten muuttamiskieltojen perusteista, ennakkolupien myöntämisen perusteista, maan takaisin pysyväksi laitumeksi muuttamisen velvoitteiden perusteista sekä muista vastaavista pysyviin laitumiin liittyvistä seikoista tilatasolla ehdotetaan säädettäväksi tilatukiasetusta sekä komission asetuksia I ja II tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 §. Lakisääteisten hoitovaatimusten valvonta. Tilatukiasetuksen 3 ja 4 artiklassa sekä asetuksen liitteessä III säädetään täydentäviin ehtoihin sisältyvistä lakisääteisistä hoitovaatimuksista, joiden noudattaminen on suorien tukien saamisen ehtona. Ympäristöä koskeviin direktiiveihin sisältyvät vaatimukset tulivat voimaan vuoden 2005 alusta. Luonnonsuojelulain ja metsästyslain soveltamisalaan kuuluvia niitä yhteisön direktiivejä, jotka sisältyvät lakisääteisiin hoitovaatimuksiin, ovat luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu Euroopan yhteisön neuvoston direktiivi (92/43/ETY) ja luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu Euroopan yhteisön

neuvoston direktiivi (79/409/ETY).

On tarkoituksenmukaista, että työ- ja elinkeinokeskukset valvoisivat edellä mainittujen direktiivien tiettyjen artiklojen noudattamista, vaikka muutoin luonnonsuojelulain kautta toimeenpantujen kyseisten direktiivien valvonta kuuluisikin alueellisille ympäristökeskuksille. Pykälään ehdotetaan sen vuoksi säännöstä, jonka mukaan työvoima- ja elinkeinokeskuksille kuuluisi luonnonsuojelulain ja metsästyslain noudattamisen valvonta siltä osin kuin säännökset liittyvät lakisääteisiin hoitovaatimuksiin. Kyseisestä valvonnasta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ympäristönsuojelulain (86/2000) 22 §:n muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 227/2004) mukaisesti säädettiin vastaavalaista valvontatehtävien osittaisesta siirtämisestä. Muutoksessa oli kyse maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta annetussa valtioneuvoston päätöksessä (907/1999), puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyssä annetussa valtioneuvoston päätöksessä (282/1994) ja pohjavesien suojelemisesta eräiden ympäristölle tai terveydelle vaarallisten aineiden aiheuttamalta pilaantumiselta annetussa valtioneuvoston päätöksessä (364/1994) tarkoitettujen asiakokonaisuuksien valvonnasta. Kyseiset säädökset ovat edellä selvitettyihin lakisääteisiin hoitovaatimuksiin sisältyvien tiettyjen ympäristöä koskevien direktiivien kansallisia toimeenpanosäädöksiä. Nämä direktiivit ovat ympäristön, erityisesti maaperän, suojelusta käytettäessä puhdistamolietettä maanviljelyssä annettu neuvoston direktiivi (86/278/ETY), tiettyjen yhteisön vesiympäristöön päästettyjen vaarallisten aineiden aiheuttamasta pilaantumisesta annettu neuvoston direktiivi (76/464/ETY) ja vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta annettu neuvoston direktiivi (91/676/ETY).

3 luku. Tukioikeudet ja kesannointioikeudet

8 §. *Tukioikeuksien myöntäminen ja vahvistaminen.* Komission asetuksen II 12 artiklan 5 kohdan mukaan viljelijän tulee osoittaa jäsenvaltiota tyydyttävällä tavalla, että hän on tukioikeuksia koskevan hakemuksen jät-

tämisajankohtana viljelijä. Ehdotetun pykälän 1 momentissa annettaisiin valtioneuvostolle oikeus säätää siitä menettelytavasta, millä tämä asia tulee tarkemmin osoittaa. Viljelijän tulee tämän lisäksi ilmoittaa hakemuksessaan tukikelpoisia hehtaareita. Tukioikeus muodostetaan sille, jonka hallinnassa pelto on ensimmäisenä toimeenpanovuonna. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää pellon hallinnassa olon ajankohdasta sekä antaa tilatukiasetusta ja komission asetuksia I ja II tarkentavia säännöksiä tukikelpoisuusedellytyksistä.

Komission asetuksen II 12 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltio voi päättää vahvistaa tilan maatalousmaan vähimmäisalan, jolle voidaan pyytää tukioikeuksien vahvistamista. Vähimmäisala saa asetuksen mukaan olla enintään 0,3 hehtaaria. Ehdotetun pykälän 2 momentissa kyseinen vähimmäisala vahvistettaisiin 0,3 hehtaariksi. Komission asetuksen mukaan vähimmäisalaa ei kuitenkaan vahvisteta niiden tukioikeuksien osalta, joihin sovelletaan erityisedellytyksiä tilatukiasetuksen 47—50 artiklojen mukaisesti. Tämä säännös, joka koskee erityistukioikeuksia, on selvyuden vuoksi ehdotettu otettavaksi myös lakiesitykseen.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan vahvistaa tukikelpoisten hehtaarien määrä ja muut neuvoston ja komission asetuksissa tarkoitetut hehtaarimäärät. Jäsenvaltioiden tehtäväksi jätetystä hehtaarimäärien vahvistamisesta on säädetty muun muassa tilatukiasetuksen 60 artiklassa sekä komission asetuksen II 38 artiklassa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tukioikeuksien myöntämisestä kansallisesta varannosta. Tilatukiasetuksen 42 artiklassa on säädetty siitä, missä tapauksissa jäsenvaltiot voivat käyttää varantoa. Varantoa käytettäisiin viitemäärien vahvistamiseksi viljelijöille, jotka ovat tilatukiasetuksen 42 artiklan 4 kohdassa tarkoitettussa komission määrittelemässä erityistilanteessa. Kansallista varantoa voitaisiin lisäksi käyttää myönnettäessä viitemääriä viljelijöille, jotka ovat aloittaneet maataloustoimintansa 31 päivän joulukuuta 2002 jälkeen tai vuonna 2002 saamatta mitään suoraa tukea kyseisenä vuotena, sekä viljelijöille, jotka toimivat sellaisilla alueilla, joihin sovelletaan johonkin julkiseen interventioon liittyvää rakenneuudistus- tai kehi-

tysohjelmaa maan viljelemättä jättämisen välttämiseksi tai korvatakseen näillä alueilla toimiville viljelijöille koituvia erityisiä haittoja. Kansallisen varannon käyttämisestä voitaisiin antaa tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkentavia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 5 momentissa annettaisiin valtioneuvostolle oikeus tilatukiasetuksen 42 artiklan 6 kohdan mukaisesti säätää tilatukiasetuksen 42 artiklan 3 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa viljelijöille jaettavien oikeuksien määrän ja yksikköarvon korottamisen perusteista oikeuksien arvon alueellisen keskiarvon puitteissa ja komission asetuksen II 18 artiklan 3 kohdan mukaisesti säätää kyseisen asetuksen 3 luvun 3 jaksossa tarkoitetuissa tapauksissa viljelijöille jaettavien oikeuksien määrän ja yksikköarvon korottamisen perusteista.

Komission asetuksen II 6 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava objektiivisin perustein alueellinen keskiarvo asiaan kuuluvalla maantieteellisellä tasolla siten, että voidaan varmistaa viljelijöiden tasapuolinen kohtelu ja välttää markkinoiden ja kilpailun vääristyminen. Asetuksen mukaan alueellinen keskiarvo on vahvistettava jäsenvaltioiden asettamana ajankohtana, ja sitä voidaan tarkistaa vuosittain. Pykälän 6 momenttiin ehdotetaan tämän vuoksi otettavaksi säännös, jonka nojalla valtioneuvostolla olisi oikeus vahvistaa alueellinen keskiarvo, joka perustuu kyseisen alueen viljelijöille myönnettyjen tukioikeuksien arvoon, sekä säätää alueellisen keskiarvon vahvistamisajankohta.

9 §. Viljelylohkojen hallinta. Tilatukiasetuksen 44 artiklan 3 kohdassa säädetään siitä, että viljelylohkojen on oltava viljelijän käytössä vähintään 10 kuukautta. Samassa kohdassa ja komission asetuksen II 24 artiklan 2 kohdassa säädetään myös, että jäsenvaltion tehtävänä on EY-asetusten asettamissa rajoissa vahvistaa hallinnassa olon ajankohta tarkemmin. Viljelijä voisi ehdotetun 1 momentin mukaan valita 10 kuukauden ajanjakson alkamispäivämäärän 1.2.—30.4. väliseltä ajalta.

10 §. Tukioikeuksien käyttö ja siirrot. Tilatukiasetuksen 49 artiklan 2 kohdassa säädetään, että viljelijä, jolla on sellaisia tukioikeuksia, joiden osalta hänellä ei ole ollut hallussaan hehtaareja viitekaudella, voi poiketa

velvollisuudestaan esittää tukioikeuksien määrää vastaava tukikelpoisten hehtaarien määrä, mikäli hän säilyttää vähintään 50 prosenttia viitekaudella harjoitetusta maataloustoiminnasta nautyksikköinä ilmaistuna. Yhdistelmämallissa kyseisen viittauksen viitekauteen on katsottu tarkoittavan tilatukijärjestelmän ensimmäistä soveltamisvuotta. Komission asetuksen II 21 artiklan 6 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion on vahvistettava tilatukiasetuksen 49 artiklan 2 kohdan mukainen 50 prosentin osuus maataloustoiminnasta objektiivisten perusteiden mukaan. Tämä koskee vain varannosta myönnettäviä erityistukioikeuksia. Komission asetuksen II 30 artiklan 3 ja 4 kohdissa säädetään 50 prosentin määrittelyn perusteista siltä osin kuin kyseessä ovat alun perin vuonna 2006 myönnettävät erityistukioikeudet. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 50 prosentin säännön määrittelyn perusteista kaikkien erityistukioikeuksien osalta. Komission asetuksen II 30 artiklassa säädetään lisäksi siitä, miten nautyksiköt lasketaan, kun kyseessä on esimerkiksi maipalkkio.

Tilatukiasetuksen 63 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tukioikeuksien kauppa-alueet ovat samat kuin 58 artiklan 2 kohdan mukaisesti päätetyt tukialueet. Tilatukiasetuksen 46 artiklan 1 kohdan ja komission asetuksen II 26 artiklan perusteella voidaan kuitenkin kansallisesti säätää tätä tarkemmista kauppa-alueista. Tarkoitus on, että tukioikeuksien kauppa-alueet olisivat samat kuin tukialueet, mutta myöhemmin voi tulla tarve muuttaa tätä linjausta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tämän vuoksi säännöstä siitä, että tukioikeuksien kauppa-alueista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Komission asetuksen II 25 artiklan 2 kohdan mukaan siirtäjän on ilmoitettava tukioikeuden siirrosta jäsenvaltion vahvistaman määräajan kuluessa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tämän vuoksi säännöstä, jonka mukaan tukioikeuden siirtäjän olisi ilmoitettava tapahtuneesta siirrosta työvoima- ja elinkeinokeskukselle valtioneuvoston asetuksella vahvistettavan määräajan kuluessa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkentavia säännöksiä tukioikeuden siirtämi-

sen edellytyksistä.

Komission asetuksen I 73 a artiklassa todetaan, että mikäli tukioikeudet on myönnetty alun perin virheellisesti, ne palautuvat myös vilpittömässä mielessä olevalta siirronsaajalta kansalliseen varantoon. Työvoima- ja elinkeinokeskuksella olisi pykälän 4 momentin mukaan oikeus suorittaa näissä tapauksissa tukioikeuksien palauttamiseen liittyvät toimet. Kun alun perin väärin myönnetty tukioikeudet on myyty eteenpäin, niiden määrittelyminen jälkeenkäin voi aiheuttaa ongelmia. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi on syytä valtioneuvoston asetuksella tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä menettelystä näissä tapauksissa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tukioikeuden vastikkeetonta luovutusta koskevasta lahjaverovapautuksesta. Viljelijän luovutuksessa vastikkeetta maanomistajalle tukioikeuden, joka hänelle on vahvistettu vuokralle otetun tukikelpoisen maatalousmaan perusteella, luovutusta ei pidettäisi perintö- ja lahjaverolaissa (378/1940) tarkoitettuna lahjana silloinkaan, kun luovutus täyttäisi lahjan tunnusmerkistön. Lahjaverovapaus koskisi vuokralle otettuihin peltohehtaareihin kohdistuvien tukioikeuksien siirtoa vuokraviljelijältä maanomistajalle 28 päivänä huhtikuuta 2006 voimassa olevan vuokrakauden päättyessä, kuitenkin siten, että luovutuksen tulee tapahtua viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.

11 §. Sukupolvenvaihdoksia koskevat tilanteet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitä vuonna 2003 tai sen jälkeen tapahtuneita tilan tai sen osan siirtoja pidetään ennakkoperintönä tilatukiasetuksen tiettyjä kohtia sovellettaessa. Tällaisia olisivat sellainen maatalan tai sen osan kauppa, jonka rahoittamiseen on myönnetty nuoren viljelijän aloitustukea. Lisäksi ennakkoperintönä pidettäisiin kauppaa, jossa ostaja on myyjän perillinen tai muu pykälässä erikseen määritelty sukulainen, mikäli kauppahinta on selvästi alempi kuin vastaavassa kaupassa ilman sukulaisuussuhdetta olisi ollut. Lisäksi ennakkoperintönä pidettäisiin maatalan osan kauppaa, joka tehdään perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 3 momentin mukaisesti. Kyseisen perintökaaren pykälän 3 momentissa säädetään siitä, että eloonjäänyt puoliso voi soveliaan tilanpidonjatkajan kanssa sopia saman pykä-

län 2 momentin mukaisista viljelyjärjestelyistä alle kymmenen vuoden ajanjaksoksi, mikäli eloonjäänyt puoliso samalla tekee sopimuksen siitä, että hän sopimuskauden päätyttyä myy tai muutoin luovuttaa omistamansa osan tilanpidonjatkajalle.

12 §. Kesannointioikeudet. Tilatukiasetuksen 63 artiklan 2 kohdassa sekä komission asetuksen II 39 ja 43 artiklassa säädetään kesannointioikeuksien vahvistamisesta sekä kesannointivelvoiteprosentista. Asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava kesannointivelvoiteprosentti. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että alueelliset kesannointivelvoiteprosentit vahvistettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Komission asetuksen II 32 artiklassa säädetään kesannointioikeuksien edellytyksistä. Artiklan 1 kohdassa todetaan, että jäsenvaltioiden on vahvistettava edellytykset, joiden mukaisesti viljelijöille voidaan antaa lupa aloittaa siementen kylväminen seuraavan vuoden sadonkorjuuta varten 15 päivästä heinäkuuta alkaen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tämän vuoksi myös säännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella vahvistettaisiin tarvittaessa kyseiset edellytykset.

Tilatukiasetuksen 54 artiklan 5 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat poiketa kyseisen artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan säännöksistä edellyttäen, että ne toteuttavat toimia estääkseen kesannointioikeuskelpoisen maatalousmaan kokonaismäärän merkittävän kasvun. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää toimenpiteistä, joilla estetään kesannointioikeuksiin oikeutetun kokonaisalan huomattava kasvu. Komission asetuksen II 33 artiklassa todetaan, että toimenpide voisi olla päätös siitä, että aiemmin tukikelpoista maa-alaa ei enää pidettäisi tukikelpoisena.

Tilatukiasetuksen 56 artiklan 4 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiolla on oikeus maksaa kansallisena tukena enintään 50 prosenttia niistä menoista, jotka aiheutuvat biomassatuotantoon tarkoitettujen monivuotisten kasvien viljelyalojen perustamisesta kesannoidulla maalla. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa vahvistaa tämä prosenttiosuus.

4 luku. **Tukioikeusrekisteri**

13 §. Rekisterin muodostaminen. Tukioikeusrekisteri ehdotetaan muodostettavaksi siten, että muodostamisessa voitaisiin käyttää hyväksi jo olemassa olevia maaseutuelinkeinorekisterin tietoja. Rekisteri muodostettaisiin muun muassa nykyisen IACS-rekisterin eli yhdenmetyt tukien hallinnointi- ja valvontajärjestelmän tietoja hyväksi käyttäen. Rekisteröitymisen tukioikeusrekisteriin ehdotetaan olevan maksutonta.

14 §. Rekisterin pitäjä, käyttäjät ja käyttötarkoitus. Tukioikeusrekisterin pitämisestä vastaisi pykälän mukaan maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan henkilötietolain (523/1999) 3 §:n 4 kohdan mukaan muun muassa yhteisöä, jonka käyttöä varten rekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Tukioikeusrekisteriä voisivat pykälän mukaan käyttää maa- ja metsätalousministeriö, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset.

Perustuslain 10 §:n mukaisen laintasoisen sääntelyn piiriin kuuluu muun ohella kysymys rekisteröitävien henkilötietojen sallitusta käytöstä tarkoituksista. Tukioikeusrekisterin tietojen voidaan katsoa suurelta osin olevan henkilötietoja. Rekisteriä käytettäisiin ehdotetun pykälän mukaan tilatukiasetuksen 21 artiklan mukaisessa tukioikeuksien tarkastamisessa ja ristiintarkastuksissa sekä muussa tilatukiasetuksen edellyttämässä tukioikeuksien hallinnoinnissa. Tilatukiasetuksen 21 artiklassa on säädetty tukioikeuksien tunnistamista ja rekisteröintiä koskevasta järjestelmästä, ja yksityiskohtaisemmat säännökset järjestelmästä on annettu komission asetuksen I osassa II.

15 §. Rekisteriin merkittävät tiedot. Rekisteriin voitaisiin merkitä pykälässä mainittuja tietoja. Komission asetuksen I 7 artiklan mukaan järjestelmässä on oltava ainakin tiedot tukioikeuden haltijasta, tukioikeuden arvosta, tukioikeuden saamispäivästä, tukioikeuden viimeisimmän aktivoinnin päivämäärästä, tukioikeuden alkuperästä, tukioikeuden tyypistä sekä alueellisista rajoituksista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädet-

täväksi, että rekisteriin voitaisiin lisäksi merkitä myös muita tietoja, mikäli EY-lainsäädäntö sitä edellyttää ja tiedot ovat välttämättömiä tukioikeusrekisterin hallinnoinnin kannalta. Euroopan yhteisön tulevaisissa asetuksissa tai voimassa olevien asetusten muutoksissa saatetaan edellyttää myös muiden kuin I momentissa lueteltujen tietojen tallettamista.

16 §. Rekisterin julkisuus ja tietojen luovuttaminen rekisteristä. Tukioikeusrekisterin tiedot olisivat ehdotetun pykälän mukaan julkisia. Salassa pidettäviä olisivat kuitenkin ne tiedot, jotka ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain nojalla. Tietojen julkisuuteen ja salassapitoon sekä tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin näin ollen pykälän mukaan julkisuuslain ja henkilötietolain säännöksiä.

17 §. Rekisteritietojen korjaaminen. Rekisterissä olevien virheellisten, tarpeettomien, puutteellisten tai vanhentuneiden tietojen oikaisuun, poistamiseen ja täydentämiseen sovellettaisiin, mitä henkilötietolain 29 §:ssä säädetään. Virheellinen tieto olisi merkittävä virheelliseksi ja tiedon saisi säilyttää viiden vuoden ajan virheen havaitsemisesta, jos se on tarpeen rekisteröidyn, rekisterinpitäjän tai muun asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saisi kuitenkin käyttää ainoastaan näiden oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa. Mikäli kuitenkin Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät tietojen säilyttämistä viittä vuotta kauemmin, noudatettaisiin soveltuvin osin tällaisia säännöksiä.

18 §. Tietojen säilyttäminen. Tiedot säilytettäisiin rekisterissä Euroopan yhteisön säännösten edellyttämän ajan tai niin kauan kuin niiden käyttö hallinnossa on välttämätöntä. Useat Euroopan yhteisön säännökset valvonnasta ja seurannasta edellyttävät, että tietoja pystytään seuraamaan hyvinkin pitkä aika taaksepäin.

5 luku. **Erinäiset säännökset**

19 §. Tarkemmat säännökset. Euroopan yhteisön asetuksissa on useimmiten jätetty jäsenvaltion päätettäväksi muun muassa se, mitä kansallisia menettelytapoja noudatetaan näiden asetusten täytäntöönpanossa ja millä tavoin asetuksissa tarkoitettujen toimenpiteet

käytännössä muutoin toteutetaan. Ehdotettuun lakiin on pyritty ottamaan kaikki ne säännökset, jotka kuuluvat eduskunnan lainsäädäntövaltaan. Tarvittavat muut säännökset on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetuksilla ja käytännön toimenpiteisiin liittyvät tarkemmat säännökset maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla. Ministeriön asetukset annettaisiin Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain valtuussäännöksen nojalla. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että valtioneuvosto voisi tarvittaessa antaa lakia tarkempia säännöksiä tukioikeusrekisterin hallinnoinnista sekä tilaneuvontajärjestelmän toteuttamisesta.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös muista kansalliseen päätösvaltaan Euroopan yhteisön asetuksissa jätetyistä seikoista. Näiden osalta valtioneuvostolla olisi oikeus antaa lakia tarkentavia säännöksiä. Koska varsinkin tilatukijärjestelmää koskeviin Euroopan yhteisön asetuksiin tehdään hyvin usein muutoksia, ei kaikkien jäsenvaltion päätösvaltaan kuuluvien ja jäsenvaltiossa kansallisesti säädettävien seikkojen sisältöä ole mahdollisuus tarkasti tietää vielä lain säätämävaiheessa.

Esimerkiksi tukioikeuksien myöntämis- ja vahvistamistilanteissa saattaa olla tapauksia, joissa maataloustoiminta on useiden henkilöiden yhdessä harjoittamaa, eivätkä he saa yksimielisesti tehdyksi tukihakemusta. Erittäin lisäosien osalta saattaa tällaisissa tapauksissa aiheutua ongelmia. Näitä ja vastaavia muita tilanteita ei voida vielä tarvittavassa määrin ennakoita, minkä johdosta katsotaan tarvittavan riittävän joustava valtuus tapausten sääntelemiseksi.

Kun komission asetukseen I lisätyn 73 a artiklan perusteella peritään takaisin jo myönnettyjä tukioikeuksia pitkän siirtoketjun loppupäästä ja kun vähennetään näiden tukioikeuksien perusteella jo aiemmin myönnettyjä tukia, saattaa myös aiheutua ongelmia, joita varten ei ole tässä vaiheessa riittävän paljon tietoa yksityiskohtaisten ja tarkkarajaisten valtuussäännösten antamista varten. Kun nämä tilanteet konkretisoituvat, tarvitaan mahdollisesti valtioneuvoston asetustasoinen säännös tilanteiden sääntelemiseksi.

Komission asetuksen II 18 artiklan 4 kohdassa säädetään pitkäaikaisista vuokrasopi-

muksista ja niihin sovellettavista artikloista. Kohdan kansallinen toteuttaminen saattaa vaatia tiettyjen päivämäärien asettamista ja niiden myöhempää muuttamista. Myös tämän kohdan osalta valtioneuvostolle säädettävien tarpeellisten valtuuksien olemassaolo olisi tärkeää.

Tilanteita, joissa tukioikeuteen kohdistetaan merkittäviä oikeusvaikutuksia omaavia toimenpiteitä suoraan komission asetuksen tasolla, mutta niiden toteuttaminen jätetään kansallisesti säädettäväksi, tulee mahdollisesti myös olemaan.

20 §. Voimaantulo. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain voimaantulosta. Laki olisi tarkoituksenmukaista saada voimaan mahdollisimman nopeasti, mielellään 1 päivänä heinäkuuta 2005, jotta kaikkiin uuden tilatukijärjestelmän edellyttämiin toimiin olisi riittävästi aikaa ennen vuotta 2006, jolloin järjestelmä otetaan käyttöön.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotuksen useassa pykälässä annettaisiin valtioneuvostolle oikeus antaa asioista tarkempia säännöksiä. Tällaisia valtuussäännöksiä on ehdotetuissa 3—7, 9, 11 ja 18 §:ssä. Kyseessä ovat pääasiassa tilatukiasetuksessa sekä komission asetuksissa I ja II jäsenvaltion päätettäväksi jätetyt seikat, joiden osalta jäsenvaltio voi antaa yksityiskohtaisia säännöksiä tilatukijärjestelmän käytännön toteuttamisesta. Ehdotettuja säännöksiä on selostettu tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa kunkin pykälän kohdalla.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen ja hyväksymisen jälkeen järjestelmän täytäntöönpanon edellyttämien toimien vuoksi, mielellään viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2005. Tilatukijärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2006 alussa, ja ennen järjestelmän käyttöönottoa on tarpeellista antaa lakia tarkentavia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi järjestelmää koskeva ohjeistus ja neuvonta sekä tietojärjestelmien saattaminen käyttövalmiiksi vievät aikaa, ja nämä asiat tulee järjestää myös ennen järjes-

telmän käyttöönottoa.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Kysymyksessä on EY:n yhteisen maatalouspolitiikan alaan liittyvä asiakokonaisuus, josta yhteisöllä on yksinomainen päätösvalta. Maatalouspolitiikasta säädetään yhteisesti päätetyillä säädöksillä, tässä tapauksessa edellä mainituilla neuvoston ja komission asetuksilla, jotka ovat sellaisenaan suoraan sovellettavia ja velvoittavia Euroopan unionin alueella.

Maatalouspolitiikan uudistuksessa on kuitenkin jätetty kansallisesti päätettäväksi joukko valinnaisia yksityiskohtia, jotka yhdessä muodostavat niin sanotun tukimallin. Myös uudistuksen voimaantuloajankohdasta voivat jäsenvaltiot päättää yhteisön säätämistä rajoissa. Tukimallin valinta kokonaisuudessaan on asia, joka saattaa merkitä maata-

louden eri tuotantosuuntien kannalta ja näin ollen myös yksittäisten viljelijöidenkin kannalta muutoksia heidän oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa perusteisiin. Lähtökohtaisesti Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annettu laki näyttäisi antavan varsin laajat valtuudet säätää yksittäisistä asioista maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tukimallin valinta ja maatalousuudistuksen voimaantulosta päättäminen ovat kuitenkin yhteisesti niin merkittävä kokonaisuus, että niistä on perusteltua säätää lailla. Esitys sisältää myös henkilötietojen käsittelyä koskevia säännösehdotuksia sekä useita asetuksenantovaltuuksia. Edellä mainituilla perusteilla hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Liite
Lakiehdotus*

Laki

tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tilatukijärjestelmää koskevassa Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen täytäntöönpanossa sovelletaan tätä lakia siltä osin kuin siitä ei säädetä erikseen Euroopan yhteisön säädöksissä tai Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetussa laissa (1100/1994).

Tätä lakia sovelletaan tukioikeusrekisterin hallinnoinnissa siltä osin kuin siitä ei erikseen säädetä maaseutuelinkeinorekisteristä annetussa laissa (1515/1994).

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tilatukijärjestelmällä* yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o

1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003, jäljempänä *tilatukiasetus*, III osastossa tarkoitettua tukijärjestelmää;

2) *yhdistelmämallilla* maatalousuudistuksen tukimallia, jossa tilatuki maksetaan tasatuen ja tilakohtaisen tuen yhdistelmänä;

3) *maitopalkkiolla* tilatukiasetuksen 95 artiklan mukaista lypsylehmäpalkkiota;

4) *sonni- ja härkäpalkkiolla* tilatukiasetuksen 123 artiklan mukaista erityispalkkiota;

5) *kesannointioikeudella* tilatukiasetuksen 53 artiklan ja 63 artiklan 2 kohdan mukaista viljelijälle myönnettävää hehtaarikohtaista tukioikeutta; ja

6) *erityistukioikeudella* tilatukiasetuksen 47 ja 48 artiklan mukaista oikeutta.

2 luku

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano

3 §

Yhdistelmämalli ja täytäntöönpanomuoto

Tilatukijärjestelmä otetaan käyttöön 1 päivänä tammikuuta 2006 ja maatilojen neuvon-

tajärjestelmä 1 päivänä tammikuuta 2007.

Yhdistelmämallissa tukioikeus muodostetaan tasatukiosasta ja mahdollisesta tilakohtaisesta lisäosasta, joiden lisäksi voidaan muodostaa kesannointioikeuksia sekä erityistukioikeuksia. Tukioikeuksiin voi valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävissä tapauksissa sisältyä tilatukiasetuksen 60 artiklan mukainen oikeus. Tilakohtainen lisäosa muodostetaan viitekaudella 2000—2002 sonni- ja härkäpalkkiota saaneille tiloille, viitekaudella 2000—2002 tärkkelysperunan tukea saaneille tiloille, 31 päivänä maaliskuuta 2006 maitopalkkioon oikeutetuille tiloille sekä tiloille, jotka ovat oikeutettuja saamaan tilakohtaisen lisäosan kansallisesta varannosta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin uudistuksen täytäntöönpanosta sekä täytäntöönpanon ajankohdasta.

Tilakohtaiseen lisäosaan sisällytetään 100 prosenttia maitopalkkiosta, 30 prosenttia sonni- ja härkäpalkkiosta sekä 40 prosenttia tärkkelysperunan tuotantoon sitomattomasta tuesta. Lisäosat säilyvät ennallaan vuosina 2006—2010. Vuosina 2011—2013 lisäosien suuruus on 70 prosenttia ja vuosina 2014 ja 2015 35 prosenttia alkuperäisestä tasosta. Vuodesta 2016 alkaen lisäosia ei makseta. Siirtymäkaudesta, lisäosien ja erityistukioikeuksien asteittaisesta alentamisesta sekä vastaavasta tasatuen korottamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tilatukiasetuksen 62 artiklan mukaisesta maitopalkkiosta ja sen lisäpalkkiosta johtuvat määrät sisällytetään kokonaan tilatukijärjestelmään vuodesta 2006 alkaen.

Tilatukiasetuksen 67—70 artiklan mukaisista tukimuodoista, tuen myöntämisen perusteista, tukimääristä, yksikkötukien tasoista sekä muista kyseisten tukien ehdoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Enimmäismäärät, tukialueet ja viitemäärät

Kansallinen enimmäismäärä jaetaan tukialueille vuosien 2000—2002 EU:n tulotuen oikeuttavan tuotannon perusteella laske-
tun tukimäärän mukaisesti. Maidon osalta määräytymisperusteena on maidon tilakohtainen viitemäärä 31 päivänä maaliskuuta

2006.

Tasatuki vahvistetaan viljelijöiden vuoden 2006 tukioikeuksien haussa ilmoittamille kyseisen alueen tukikelpoisille hehtaareille.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään alueellisista enimmäismääristä, alueellisen tasatuen määrästä ja tilatukiasetuksen 58 artiklan mukaisista tukialueista.

Valtioneuvoston asetuksella vahvistetaan tilatukiasetuksessa sekä yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädetyin tilatukijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 795/2004, jäljempänä *komission asetukset II*, tarkoitettujen viitemäärien laskemisen perusteet.

5 §

Kansallinen varanto

Kansallista varantoa hallinnoidaan kansallisella tasolla.

Kansallisen varannon perustamiseen käytetään valtioneuvoston asetuksella vahvistettava prosenttiosuus kansallisesta enimmäismäärästä. Tukioikeuksia on myös niiden vahvistamisen jälkeen vähennettävä lineaarisesti tilatukiasetuksen 42 artiklan 7 kohdan mukaisesti, jos kansallinen varanto ei ole riittävä tukioikeuksien ja viitemäärien myöntämiseksi tilatukiasetuksen 42 artiklan 3 ja 4 kohdan tapausten kattamiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkentavia säännöksiä tukioikeuksien arvon vähennyksestä, jos kansallinen varanto ei ole riittävä.

Tukioikeuksia voidaan tarvittaessa leikata tilatukiasetuksen 42 artiklan 9 kohdan, 46 artiklan 3 kohdan ja komission asetuksen II 9, 10, 44 ja 45 artiklan mukaisesti. Näissä artikloissa tarkoitetuista tukioikeuksien leikkauksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Pysyvät laitumet

Pysyvien laitumien säilyttämisvelvollisuus-

desta, yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädettyjen täydentävien ehtojen, tuen mukauttamisen ja yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmän soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission asetuksen (EY) N:o 796/2004, jäljempänä *komission asetus I*, 4 artiklasta johtuvien tilakohtaisten muuttamiskieltojen perusteista, ennakkolupien myöntämisen perusteista, maan takaisin pysyväksi laiumeksi muuttamisen velvoitteiden perusteista sekä muista vastaavista pysyviin laiumiin liittyvistä seikoista tilatasolla annetaan tilatukiasetusta sekä komission asetuksia I ja II tarkentavia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Lakisääteisten hoitovaatimusten valvonta

Työvoima- ja elinkeinokeskus valvoo luonnonsuojelulain (1096/1996) ja metsästyslain (615/1993) noudattamista siltä osin kuin on kyse tilatukiasetuksen 4 artiklassa tarkoitettujen lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta. Tilatukiasetuksen mukaisten lakisääteisten hoitovaatimusten noudattamisen valvonnasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Tukioikeudet ja kesannointioikeudet

8 §

Tukioikeuksien myöntäminen ja vahvistaminen

Viljelijälle voidaan myöntää tukioikeuksia, jos viljelijä osoittaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävällä menettelyllä olevansa tukioikeuksia koskevan hakemuksen jättämisaikana viljelijä tilatukiasetuksen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettussa merkityksessä ja jos hän ilmoittaa ensimmäisen toimeenpanovuoden hakemuksella tukielpoisia hehtaareita. Valtioneuvoston ase-

tuksella voidaan säätää pellon hallinnassa olon ajankohdasta sekä antaa tilatukiasetusta ja komission asetuksia I ja II tarkentavia säännöksiä tukikelpoisuusedellytyksistä.

Tukioikeuksien vahvistamista pyytävän viljelijän tilan maatalousmaan vähimmäisala on 0,3 hehtaaria. Vähimmäisalaa ei kuitenkaan vahvisteta erityistukioikeuksien osalta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan vahvistaa tukikelpoisten hehtaarien määrä ja muut neuvoston ja komission asetuksissa tarkoitetut hehtaarimäärät.

Kansallista varantoa käytetään viitemäärien vahvistamiseksi viljelijöille, jotka ovat tilatukiasetuksen 42 artiklan 4 kohdassa tarkoitettussa komission määrittelemässä erityistilanteessa. Kansallista varantoa voidaan lisäksi käyttää myönnettäessä viitemääriä viljelijöille, jotka ovat aloittaneet maataloustoimintansa 31 päivän joulukuuta 2002 jälkeen tai vuonna 2002 saamatta mitään suoraa tukea kyseisenä vuotena. Viitemääriä voidaan myös vahvistaa viljelijöille, jotka toimivat sellaisilla alueilla, joihin sovelletaan johonkin julkiseen interventioon liittyvää rakenneuudistus- tai kehitysohjelmaa maan viljelemättä jättämisen välttämiseksi tai jotta voitaisiin korvata näillä alueilla toimiville viljelijöille koituvia erityisiä haittoja. Kansallisen varannon käyttämisestä voidaan antaa tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkentavia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tilatukiasetuksen 42 artiklan 3 ja 5 kohdassa ja komission asetuksen II 3 luvun 3 jaksossa tarkoitetuissa tapauksissa viljelijöille jaettavien oikeuksien määrän ja yksikköarvon korottamisen perusteista.

Valtioneuvoston asetuksella vahvistetaan alueellinen keskiarvo, joka perustuu kyseisen alueen viljelijöille myönnettyjen tukioikeuksien arvoon, sekä säädetään alueellisen keskiarvon vahvistamisajankohta.

9 §

Viljelylohkojen hallinta

Viljelijä voi valita tilatukiasetuksen 44 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun 10 kuukauden jakson alkamisajankohdan vuosittain helmikuun 1 päivän ja huhtikuun 30 päivän väliltä.

10 §

Tukioikeuksien käyttö ja siirrot

Viljelijä, jolla on erityistukioikeuksia, voi poiketa velvollisuudestaan esittää tukioikeuksien määrää vastaava tukikelpoisten hehtaarien määrä, jos hän säilyttää vähintään 50 prosenttia viitekaudella harjoitetusta maataloustoiminnasta nautayksikköinä ilmaistuna. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 50 prosentin säännön määrittelyn perusteista.

Tukioikeuksien kauppa-alueista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tukioikeuden siirtäjän on ilmoitettava tapahtuneesta siirrosta asianomaiselle työvoima- ja elinkeinokeskukselle valtioneuvoston asetuksella vahvistettavan määräajan kuluessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää lisäksi tilatukiasetusta ja komission asetusta II tarkentavia säännöksiä tukioikeuden siirtämisen edellytyksistä.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksella on oikeus suorittaa komission asetuksen I 73 a artiklan mukaisissa tapauksissa tukioikeuksien palauttamiseen liittyvät toimet. Tukioikeuksien palauttamiseen liittyvästä menettelystä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Viljelijän luovuttaessa vuokralle ottamansa tukikelpoisen maatalousmaan perusteella vahvistettavan tukioikeuden vastikkeetta vuokranantajalle, luovutusta ei pidetä perintö- ja lahjaverolaisissa (378/1940) tarkoitettuna lahjana, kun tukioikeuden luovutus tapahtuu 28 päivänä huhtikuuta 2006 voimassa olevan vuokrakauden päättyessä, kuitenkin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.

11 §

Sukupolvenvaihdoksia koskevat tilanteet

Sen lisäksi, mitä perintökaaren (40/1965) 6 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään, ennakkoperintönä pidetään tilatukiasetuksen 33 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 43 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa sovellettaessa myös sellaista vuonna 2003 tai sen jälkeen tehtyä:

1) maatilain tai sen osan kauppa, jonka rahoittamiseen on myönnetty nuoren viljelijän

aloitustukeen kuuluva avustus, laina tai mallemmat;

2) maatilain kauppa, jossa ostaja on myyjän perillinen suoraan alenevassa polvessa, sisar tai veli taikka näiden perillinen suoraan alenevassa polvessa, ottolapsi taikka edellä mainittujen puoliso edellyttäen, että kauppahinta on selvästi alempi kuin vastaavassa kaupassa ilman edellä tarkoitettua myyjän ja ostajan välistä suhdetta muuten olisi ollut; sekä

3) maatilain osan kauppa, joka tehdään perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 3 momentin mukaisesti.

12 §

Kesannointioikeudet

Valtioneuvoston asetuksella vahvistetaan alueelliset kesannointivelvoiteprosentit sekä tarvittaessa edellytykset, joiden mukaisesti viljelijöille voidaan antaa lupa aloittaa sementin kylväminen seuraavan vuoden sadonkorjuuta varten 15 päivästä heinäkuuta alkaen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tilatukiasetuksen 54 artiklan 5 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, joilla estetään kesannointioikeuksiin oikeutetun kokonaisalan huomattava kasvu.

Kansallisena tukena voidaan maksaa tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella vahvistettava osuus niistä menoista, jotka aiheutuvat biomassatuotantoon tarkoitettujen monivuotisten kasvien viljelyalojen perustamisesta kesannoidulla maalla. Osuus voi kuitenkin olla enintään 50 prosenttia.

4 luku

Tukioikeusrekisteri

13 §

Rekisterin muodostaminen

Tukioikeusrekisterin perustamista varten voidaan käyttää maaseutuelinkeinorekisterissä olevia tietoja. Rekisteröityminen tukioikeusrekisteriin on maksutonta.

14 §

Rekisterin pitäjä, käyttäjät ja käyttötarkoitus

Tukioikeusrekisterin pidosta vastaa maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Maa- ja metsätalousministeriöllä, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksella, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastoilla ja kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisilla on oikeus käyttää tukioikeusrekisteriä tilatukiasetuksen 21 artiklan mukaisessa tukioikeuksien tarkastamisessa ja ristiintarkastuksissa sekä muussa tilatukiasetuksen edellyttämässä tukioikeuksien hallinnoinnissa.

15 §

Rekisteriin merkittävät tiedot

Rekisteriin voidaan merkitä seuraavat tiedot:

- 1) tilan yksilöintitiedot;
- 2) tukioikeuden haltija ja omistaja, yhteystiedot, henkilötunnus tai yrityksen tunnistetiedot;
- 3) tukioikeuden tyyppi ja arvo;
- 4) tukioikeuden saamispäivä;
- 5) tukioikeuden viimeisimmän aktivoinnin päivämäärä;
- 6) tukioikeuden hallinnan muutos;
- 7) tukioikeuksien leikkaaminen varantoon ja jakaminen varannosta;
- 8) tukioikeuden alkuperä; sekä
- 9) alueelliset rajoitukset.

Rekisteriin voidaan lisäksi merkitä muita tietoja, jos Euroopan yhteisön säännökset sitä edellyttävät ja tiedot ovat välttämättömiä tukioikeusrekisterin hallinnoinnin kannalta.

16 §

Rekisterin julkisuus ja tietojen luovuttaminen rekisteristä

Tukioikeusrekisterin tietojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietojen osalta soveltu-

vin osin henkilötietolakia (523/1999).

17 §

Rekisteritietojen korjaaminen

Rekisterissä olevien virheellisten, tarpeettomien, puutteellisten tai vanhentuneiden henkilötietojen oikaisuun, poistamiseen ja täydentämiseen sovelletaan, mitä henkilötietolain 29 §:ssä säädetään. Virheellinen tieto on merkittävä virheelliseksi ja tiedon saa säilyttää viiden vuoden ajan virheen havaitsemisesta, jos se on tarpeen rekisteröidyn rekisterinpitäjän tai muun asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan näiden oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa. Jos kuitenkin Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät tietojen säilyttämistä viittä vuotta kauemmin, noudatetaan soveltuvin osin näitä säännöksiä.

18 §

Tietojen säilyttäminen

Tiedot säilytetään rekisterissä Euroopan yhteisön säännöksissä edellytetyn ajan tai niin kauan kuin niiden käyttö hallinnossa muutoin on välttämätöntä.

5 luku

Erinäiset säännökset

19 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tukioikeusrekisterin hallinnoinnista sekä tilaneuvontajärjestelmän toteuttamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tätä lukiä tarkemmat säännökset myös muista Euroopan yhteisön asetuksissa jäsenvaltioiden päätettäväksi jätetyistä seikoista.

20 §

Voimaantulo

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuu-
ta 200 .

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*